

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
30/2019
27. júl 2019

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

J. SMOLEC A P. ŠTRELINGER
O VATRÁCH ZVRCHOVANOSTI
Strana 4.

TAKMER MILIÓŇ SLOVÁKOV
SI POŽIČALO NA SPOTREBU
Strana 5.

REVEREND DUŠAN TÓTH
S RENESANČNOU VÝBAVOU
Strana 6.

ZÁKON NA OCHRANU
PRED SUDCOM HARABINOM
Strana 7.

PRINCIPÁL RADOŠINCOV
MÁ SEDEMDESIATPÄT ROKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Tak si už kožu z medveďa podelili. Ten sice ešte behá po tatranských osadách, ale dvom bystrým mužom to neprekáža. Týždeň predtým si zavolali fotografa, aby urobil historickú snímku trojice Truban – Beblavý – Kiska, ale keď kožu delili, na Kisku už zabudli. Medzitým sa v tlači objavila aj trojica v inom zložení: Truban – Beblavý – Hlina. V danom prípade však nešlo o nijakú kožu. To sa len tí traja v mene svojich politických strán zaviazali, že nebudú na seba pred voľbami útočiť. Alojz Hlina sa okrem paktu o neútočení zaviazal, že nebude kupčiť s hodnotami kresťanskodemokratického hnutia, ktoré má jeho strana jasne zakotvené v stanovách. Čo tým mal na mysli, ťažko povedať, ale znie to dobre. So Sulíkom a s Matovičom sa nefotografoval nikto z dua, ktoré sa už vidí, ako riadi štát. Na Sulíka, ktorý bol ešte včera lídrom opozície, si pri medveďej koži nik nespomenul. Ako to vidia figúry slovenskej politickej šachovnice?

Kollár: „S Trubanom by som nerád spolupracoval. Ukazuje sa, že ani pedofília mu nesmrdí.“
Drucker: „Jedna z tisícov stredných pobočiek Pošty má viac zamestnancov ako Trubanova firma! Omieľa: zmena. Bolo by fajn vedieť, ako tá zmena bude vyzerať!“

Šimečka, europoslanec: „Truban je brutálny makač. Dobré to bude!“
Sulík: „Dva extrémny: Kotleba a to, s čím prichádza Progressívne Slovensko.“

Tvrď posudok. Ani sa nečudujme. Pred štyrmi rokmi podpísali SaS a OĽaNO dohodu o spolupráci, ktorej cieľom bolo po najbližších voľbách, teda v roku 2020, prevziať vládu na Slovensku do svojich rúk. Nekompromisne a bez účasti kohokoľvek iného. Ešte v nedávnych komunálnych voľbách sa ich ambície utvrdili: získali päť županov z ôsmich! A tu zrazu sa o nich ani Truban pes neobtrle.

Každá strana, ktorá v najbližších voľbách nebude mať dostatočnú podporu ľudí, aby sa podieľala na vládnutí. Pritom stačilo tak málo: priznať si chyby. Preťať laná s podvodníkmi. Mať ministrov na ministrovanie, a nie podnikateľov vo vedľajšom pracovnom pomere na Úrade vlády. A v parlamente zodpovedne rozhodovať o kľúčových otázkach krajiny. Mať vlastný národ na prvom mieste. Nie vlastný účet.

Ján ČOMAJ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Deklarácia zo sedemnásteho júla v roku 1992 otvorila cestu k samostatnosti Vatry zvrchovanosti ešte na Slovensku horia

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Matica slovenská

V roku 1990 vyšli v Novom Slove č. 21 dve eseje. Od Vladimíra Mináča Naša česko-slovenská otázka a od Ludvíka Vaculíka Naše slovenská otázka. Skvelí autori, téma dňa. Stáročia bublajúci vzťah dvoch národov sa dostával do záverečnej fázy. Vyústil prijatím Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky 17. júla 1992, Ústavy SR 1. septembra 1992 a vznikom samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993. Prvým krokom na ceste k štátnej samostatnosti bola Deklarácia o zvrchovanosti Slovenskej republiky.

V tento deň horia vatry v našich mestách a obciach, tento deň je v kalendári pamätný. Pre každý štát je zvrchovanosť aktom najvyššej priority, podobný ako akt nezávislosti. Ako k nemu pristupujeme na Slovensku?

■ STRED EURÓPY

Pred dvoma rokmi vtedajší premiér Robert Fico za účasti exprezidenta Ivana Gašparoviča a straníckych kolegov z vlády a parlamentu zavítal na oslavy zvrchovanosti Slovenska do kysuckej obce Stará Bystrica. Netradičné miesto, lebo v deň vyhlásenia deklarácie horela vatra zvrchovanosti na Kremnických Baniach, kde sa nachádza symbolický pamätník štátnosti, ale prosím... Fico vtedy vyhlásenie o zvrchovanosti SR poslancami slovenského parlamentu prirovnal k americkému Dňu nezávislosti či francúzskemu Dňu dobytia Bastily. A vyhlásil, že od tohto roku by sa mali slávnosti v Starej Bystrici konať na celonárodnej úrovni. Realita? Nijaké celonárodné oslavy zvrchovanosti Slovenskej republiky sa tento rok nekonali.

Zabudli sme? Zabudli sme, čo sa dialo pred rokmi 1992? Mináč pripomína, že za predmnichovskej republiky bolo v Čechách módou milovať Slovákov ako súčasť tatranskej prírody, teda na úrovni jeleňa alebo svišťa. Vaculík prejavil väčšiu zhovievavosť voči nám Slovákom, napriek tomu sme v jeho eseji vyzneli úboho. Napríklad hovorí,

Na Vatre zvrchovanosti v rázovitej horehronskej obci Šumiac sa zúčastnila aj súčasná ministerka kultúry Lubica LAŠŠÁKOVÁ.

že „Slováci nie sú na slobodný a rovnoprávny vzťah k iným národom dost pripravení. Nemali nikdy vlastný štát; ten z rokov 1939 – 1945 by nebolo čestné im zaraťovať, bola to vojnová príhoda...“ Mináč reaguje: „Sme identickí nielen ako autochtónna kultúra, ale aj ako politický národ aspoň od vystúpenia štúrovcov – napriek všetkým zlým sociálno-ekonomickým osudom. Iba ako slobodní a samostatní môžeme žiť spolu s iným národom, nikdy nie inak, už nikdy nepripustíme nijakú anexiu. Každý, kto by dnes na Slovensku rozmýšľal inakšie, rozmýšľal by trestuhodne a úchyľne.“

■ TISÍCROČNÉ ÚSILIE

Text Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR znie: „My demokraticky zvolená Slovenská národná rada slávnostne vyhlasujeme, že tisícročné úsi-

lie slovenského národa o svojbýtnosť sa naplnilo. V tejto historickej chvíli deklarujeme prirodzené právo slovenského národa na sebaurčenie tak, ako to zakotvujú aj všetky medzinárodné dohody a zmluvy o práve národov na sebaurčenie. Uznávajúc právo národov na sebaurčenie vyhlasujeme, že aj my si chceme slobodne utvárať spôsob a formu národného a štátneho života, pričom budeme rešpektovať práva všetkých, každého občana, národov, národnostných menšín a etnických skupín, demokratické a humanistické odkazy Európy a sveta. Touto deklaráciou Slovenská národná rada vyhlasuje zvrchovanosť Slovenskej republiky ako základ suverénneho štátu slovenského národa.“ Na menovitom hlasovaní poslancov za zvrchovanosť sa zo 150 poslancov SNR zúčastnilo 147. Z nich hlasovalo za: 73

z HZDS, 15 zo SNS a 25 zo SDL. Proti bolo 17 poslancov za KDH a 7 poslancov z vtedajšieho Spolužitia. Zdržalo sa 6 poslancov z bývalého MKDH, traja zo SDL a jeden zo Spolužitia. V súčasnosti sa odporcovia slovenskej samostatnosti sústreďujú okolo strán Progressívne Slovensko, Spolu a Za ľudí. Ako ináč, KDH ide s nimi...

■ MATIČNÉ OHNE

Aj tohto roku horeli Vatry zvrchovanosti vo viacerých slovenských mestách a obciach. Väčšinou ich organizovali matičiari, SNS alebo obce spolu so stranou SMER-SD. Vatra bola aj v Starej Bystrici, no nemala charakter celonárodných osláv. Horela i na Kremnických Baniach tak skromne, ako to len šlo. Bez účasti najvyšších predstaviteľov štátu. Matičiari však venovali všetku energiu tomu, aby si tento národný sviatok pripomenuli. Preto sa rozohoreli matičné Vatry zvrchovanosti aj v iných oblastiach: v Cejkove, Dražovciach, Háji-Nicovô, vo Vlachove, v Dunajskej Strede, Šamoríne, Galante, Rimavskej Sobote, Rimavských Janovciach, Tornali, Batizovciach, Košiciach, Rybníku, Nitre, ako aj v iných menších obciach. Ďakujeme Matici slovenskej, že na tento významný míľnik novodobej histórie slovenského národa nezabúda.

Viac aj na strane 4 v rozhovore s Jánom Smolcom, spoluautorom myšlienky Vatiev zvrchovanosti

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Beáta KEREŠTANOVÁ: Južný Zemplín nechce byť terra incognita

Vydarená múzejnícka pilotná akcia

• Ak by sme hľadali pohnútky, prečo práve k vám zavítali účastníci Festivalu múzeí Slovenska, v čom by sme ich objavili?

Zväz múzeí Slovenska každoročne organizuje Festival múzeí Slovenska stále v inom múzeu. Tohto roku sme sa rozhodli stať sa spoluorganizátorom podujatia. Jednak je tu pekný priestor, sme na juhu východného Slovenska v krásnom prostredí brány na tokajskú vinnú cestu, takže mnoho múzejníkov, ktorí sem prišli z celého Slovenska, malo možnosť spoznať práve tento kút nášho regiónu, ktorý je popretkávaný bohatou históriou, bohatými kultúrnymi pamiatkami, vzácnymi historickými osobnosťami, takže práve to bol dôvod. Cieľom bolo, aby si múzeá odkonfrontovali a zdieľali svoje poznatky,

ktoré nadobudli v minulom roku v oblasti odbornej činnosti, propagačnej a popularizačnej činnosti. Vzácné je to, že prvýkrát sa takéto podujatie koná na území Košického samosprávneho kraja a práve prvýkrát v našom múzeu, takže sme radi, že môžeme byť pilotom v tomto projekte.

• Po rekonštrukcii kaštieľa sa pomerne výrazne zmenila jeho profilácia. Aké sú skúsenosti z jeho inovovaného zamerania?

Po rekonštrukcii kaštieľa sme v minulom roku otvorili veľmi zaujímavé inovatívne a interaktívne expozície, lebo sme presvedčení, že aj návštevník odtiaľ musí odchádzať presvedčený, že južný Zemplín nie je dajaká terra incognita návštevnosť nám stúpla, pracujeme na

ďalších nových šľachtických expozíciách, zháňame artefakty, ktoré bezprostredne súvisia so životom významných a vzácných šľachtických rodov, ktoré kedysi formovali život mesta i celého regiónu, takže návštevnosť sa rekonštrukciou a práve nedávno otvorenými interaktívnymi výstavami zvýšila.

• Môžete toto pre vás určite potešujúce konštatovanie rozšíriť konkrétnymi údajmi?

Priamo v kaštieli sme za ten čas privítali sedemnástisíc návštevníkov. Keďže sme však inštitúcia spojená s kultúrnym centrom, celkový počet návštevníkov je dvadsaťšesťtisíc aj s podujatiami, ktoré organizujeme mimo múzea.

Zhovárať sa: Marián ŠIMKULIČ
Foto: autor

V SNN 31 /2019
SI PREČITATE

■ Ladislav LYSÁK: Chýba nám fundovaná stratégia dlhodobého demografického rozvoja
■ Drotárska odysea Slovákov a jej významné pokračovanie v cárskom Rusku po roku 1894
■ Festival múzeí Slovenska sa po prvý raz uskutočnil na južnom Zemplíne v Trebišove

Zvykáme si na inakosť, ale nemusíme tolerovať nemorálnosť Dúhový PRIDE, Hrdí na rodinu a odozvy

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Miroslav KOŠIRER

Keď už spomíname výročie zmeny režimu, nezaškodí pripomenúť, že azda nikomu by v tom čase nezišlo na um, že k slobode patria aj dúhové pochody sexuálnych exhibicionistov. A pedofília? Chráň Boh! A je to tu. V jednom dni sa v Bratislave konali dve protichodné podujatia. Dúhový PRIDE a Hrdí na rodinu. V denníku Sme krátko predtým vyšli články obhajujúce pedofíliu. Možno o nich hovoriť ako o podanej ruke komunite označujúcej sa za inakosť? Komunita, ktorá rozvracia prirodzenú ľudskú podstatu a útočí na hodnotový systém Slovákov?

Zdá sa že áno, veď dúhovi na svojej stránke upozorňujú, „že všetci ľudia sú si rovni bez ohľadu na ich sexuálnu orientáciu alebo rodovú identitu“. A čo je pedofília? Sexuálna orientácia. Takže ak dnes verejne komunita LGBTI požaduje „legálny právny rámec rozmanitým typom rodiny“, a dokonca to považuje za „právnu povinnosť štátu“, možno o rok, o dva budú žiadať zrovnoprávnenie aj takého typu rodiny, kde pár tvorí dospelý a dieťa, alebo nebodaj takú, kde za rodinu sa bude považovať pár človeka s kozou. Absurdné? Kiska už jednu priviedol aj do prezidentského paláca...

Komunita LGBTI sa teda dožaduje právneho rámca rozmanitým typom rodiny. To ich nemá kto upozorniť na čl. 41 Ústavy SR, ktorá jasne definuje manželstvo a rodinu? Nie rozmanité typy rodiny.

■ ZELENÁ PEDOFILOM?

Môžu takto bez zábran a bez trestne porušovať Ústavu Slovenskej republiky? Zatiaľ naša európska kultúra ani legislatíva nepripúšťa manželstvo s maloletým, ale kto vie, ak sa bude chcieť inakosť ešte viac kultúrne a sexuálne obohatiť a liberálnejšie vlády dovezuť migrantov cudzej kultúry, aj legislatíva sa bude musieť prispôbiť. Nuž, čo

pred tridsiatimi rokmi bolo nemožné, v súčasnosti nadobúda reálne črty. Predobrazom „slobodnej spoločnosti“ v jej deviantnom stave by mohol byť festival Pohoda. Organizátor Michal Kaščák sa totiž vymedzuje voči skupinám ľudí, ktorí nezdieľajú jeho názory. Joža Ráza by na festival nepozval, lebo podporoval HZDS a Smer. Teda štandardné strany. No na festival majú dvere otvorené Kiska, Čaputová, v minulosti Dzurinda i pokrokový kňaz bývalý arcibiskup Bezák. Tí by zrejme nemali problém rozšíriť definíciu rodiny, uznať pedofíliu či zoofíliu a ďalšie úchyľky. Na Pohode sa zišlo okolo tridsaťtisíc ľudí, ktorí by azda podporili kultúrnu revolúciu, prípadne dovoz migrantov. Ale na

Takto „dúhovo“ si predstavujú našu budúcnosť liberáli, čo sa chystajú prevziať moc na Slovensku

Slovensku tradičnú rodinu v referende podporil takmer milión zúčastnených. Kaščák, Kiska, Čaputová, Bezák nereprezentujú väčštinovú časť obyvateľstva, ktorá netuží po štáte úchylných ľudí.

■ SKUTOČNÁ POHODA

Skutočnú spoločenskú pohodu našli Bratislavčania i návštevníci hlavného mesta v sobotu 20. júla na Rudnayovom námestí. Prišli sem rodiny s deťmi, mladí i starší občania, aby ukázali, že deti potrebujú lásku otca a mamy viac ako veci či hmotné zabezpečenie. Občianske združenie Aliancia

za rodinu neúnavne nabáda ľudí, aby sa zapojili do akcií podporujúcich rodinu, lebo rodina je úžasná a výnimočná, pretože sa v nej rodia a najlepšie vychovávajú deti. Upozorňuje, že „nič iné nie je také výnimočné a žiadne priateľské vzťahy sa rodine založenej manželstvom muža a ženy nevyrovnajú“. Advokát Ján Čarnogurský ml. dokonca obvinil autorov článkov a šéfredaktorku zo zodpovednosti za každé pedofiliu zneužitie dieťa na Slovensku. A zdôraznil, že „konanie členov redakcie Sme podporujúce pedofíliu je nielen nemorálne, je aj trestným činom“.

Skvalitnenie ústavnej zdravotnej starostlivosti sprevádzajú politické nezhody V stávke aj kreslo ministerky zdravotníctva

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Ministerka zdravotníctva SR Andrea KALAVSKÁ (nominantka Smeru-SD) pripustila, že by zvážila demisiu, ak by sa jej nepodarilo spustiť projekt stratifikácie nemocníc. Urobila tak ešte pred stretnutím s predsedom strany Smer-SD Robertom Ficom, ktorý chcel, aby mu projekt podrobne vysvetlila.

Predseda Smeru-SD Robert Fico vyzval ministerku zdravotníctva Andreu Kalavskú, aby mu vysvetlila, čo je podstatou projektu stratifikácie slovenských nemocníc. Zdôraznil, že niektoré rozhodnutia si vyžadujú politické posúdenie. Predseda Smeru-SD tvrdí, že ministerka mu nateraz nevysvetlila, čo je cieľom stratifikácie a rovnako mu nepovedala ani to, aké sú riziká najväčšej reformy slovenského zdravotníctva za posledných tridsať rokov. „Ak je riziko, že súčasťou stratifikácie môže byť aj rušenie nemocníc, takéto rozhodnutie a takéto riziko si vyžaduje

Stratifikácia nemocníc je ďalší projekt reorganizácie slovenského zdravotníctva, s ktorým prichádza ministerka zdravotníctva Andrea KALAVSKÁ. Bude tou potrebnou vitálnou iníciou do toľko kritizovaného rezortu?

politické posúdenie. My sme zatiaľ v Smeru-SD nerokovali na tému, aké dôsledky môže mať stratifikácia,“ povedal Robert Fico a pripomenul, že témou sa nezaoberali ani na koalíčnej rade. K pracovnému stretnutiu R. Fica a A. Kalavskej došlo v polovici júla a jeho výsledkom bol súhlas s podobou návrhu aj záver, že ho ministerka predloží do NR SR vo forme ústavného zákona.

■ STRATIFIKÁCIA NEMOCNÍC

V roku 2018 predstavilo ministerstvo zdravotníctva koncepciu stratifikácie nemocníc, ktorej cieľom je do roka 2030 výrazne skvalitniť ústavnú zdravotnú starostlivosť. V priloženej štúdii je identifikované, že v súčasnosti sa jednotlivé nemocnice výrazne líšia v kvalite poskytovanej zdravotnej starostlivosti v miere úmrtnosti, reoperovanosti a rehospitalizovanosti pacientov. Slovenské nemocnice preto po novom dostanú povolenie poskytovať určitú špecializáciu, iba ak dosiahnu predpísaný minimálny počet výkonov.

Popri kvalite plánuje ministerstvo zdravotníctva zefektívniť celú nemocničnú sieť bez negatívneho vplyvu na dostupnosť pre pacientov v regiónoch. Regionálna centralizácia niektorých výkonov je nevyhnutným predpokladom zabezpečenia dostatočného počtu potrebných zdrojov.

Zefektívnenie nemocníc môže viesť k transformácii až päťtisícšesťsto lôžok, uvoľneniu priestorových a personálnych kapacít, medicínskych a prevádzkových zdrojov.

■ KOMORA JE PROTI

„Unáhlený krok, motivovaný politickými ambíciami a podporovaný záujmami ekonomických skupín, nemôže a nesmie byť hnacím motorom stratifikácie,“ informoval prezident Slovenskej lekárskej komory Marian Kollár na tlačovej konferencii. Lekárska komora síce stratifikáciu podporuje, nesúhlasí však so súčasným návrhom zákona.

VŠIMLI SME SI

Vatru zvrchovanosti, ktorou matičiari pozdravujú Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky zo 17. júla 1992, ako v jedinej obci Trebišovského okresu pravidelne každý rok zapalujú v Cejkove. Aj tento rok ju v miestnom amfiteátri zapálil starosta obce Ladislav Slovjak. Na tomto slávnostnom podujatí, ktoré v Cejkove považujú za jedno z najdôležitejších v roku, privítal podpredsedu vlády SR pre informatizáciu a investície Richarda Rašiho a podpredsedu MS Mareka Hanusku.

Najmenšia z najväčších v Cejkove

Starosta Cejkova Ladislav SLOVJAK (uprostred vo svetlom obleku) v spoločnosti podpredsedu vlády Ladislava RAŠIHO a podpredsedu MS Mareka HANUSKU (piaty sprava) už po dvadsiaty siedmy raz zapálil Vatru zvrchovanosti v tejto dolnozemplinskej obci.

Navyše málokto organizátori sa mohli pochváliť, že v kultúrnom programe pri nich účinkovali takí speváci ako Zuzka Smatanová alebo Peter Stašák. Teraz mali sólo Zemplinske Šarkanice a Michalovskí heligonkári, ale iba potvrdili, že folklór na cti netratí a možno je do prírodného amfiteátra a k ľudovej zábave primeranejší aj finančne dostupnejší. Starosta Slovjak nepoprel, že posledná vatra „bola najmenšia z najväčších“, on však určite vzťah k vlasti nemeria výškou plameňa z naskladaných klátov, ale tým, čo vytrvalo horí v srdci. Vedť to aj verejne neraz priznal a teraz to po dvadsiaty siedmy raz opäť zdôraznil: „Vatra zvrchovanosti je podujatie, ktoré je môjmu srdcu veľmi blízke. Bola jednou z prvých akcií, na ktorej som sa ako matičiar podieľal. Tak aj pre Slovenskú republiku vatra znamená spomienku na začiatok svojej samostatnosti...“

Michal SITNIK
Foto: OÚ Cejkov

Je čoraz viac signálov, že základný zákon štátu je trhací kalendár Ústavu meníme veľmi ľahko a často

Požadovanie zmien v základnom zákone štátu prešlo z roviny teoretických úvah do celkom reálnej politickej praxe. Do politickej praxe sa prostredníctvom médií dostalo aj to, že je celkom „normálne“, ak politickí predstavitelia menštinových a etnických strán verejne a s úsmevom na tvári informujú štát a jeho občanov, že budú zámerne ignorovať základný zákon toho štátu, ktorého financie na svoju politickú činnosť miňajú. Konkrétne máme na mysli jazykový zákon...

Takto akosi sa začína právny rozklad štátu. V priamom prenose, s pokojným úsmevom, pred médiami. K tomu sa na stôl verejnosti dostala informácia o novej diskusii v súvislosti s revíziou ústavy. Opäť verejne, cez tlačovú agentúru (SITA). Treba korektne dodať, že v tomto prípade si agentúra plnila svoju spravodajskú povinnosť – informovala.

Otvoriť, aby sa už nemohla neskôr otvárať. Zvláštna logika. V agentúrnej citácii vyzerala nasledovne: „Ústava SR by sa nemala dať meniť tak ľahko ako doteraz. Myslí si to prezidentka Zuzana Čaputová. Povedala, že zabrániť takýmto zmenám môže len revízia ústavy. Prezidentka by o takejto revízii chcela začať verejnú diskusiu. K otvoreniu ústavy však má prirodzený rešpekt a úctu.“

„Vlajkovou loďou všetkých zmien by mala byť úprava toho, aby sa ústava nedala ľahko zmeniť. Lebo máme dvojnásobný počet zmien v porovnaní s ČR za rovnaké obdobie. Ústava sa u nás mení veľmi ľahko a často. Tomu by sa dalo jedine ústavným spôsobom zabrániť,“ povedala prezidentka pre portál webnoviny.sk.

V poriadku, takže ústavu otvoríme – lebo „ľud a logika si to žiadajú“, dáme

do nej, čo nám vyhovuje, a potom ju ústavným zákonom na veky vekov uzamkneme. Treba si však všimnúť, kto všetko a najmä s akou agendou

ČO INÍ NEPIŠU

volá po „otvorení“ ústavy, ergo po prezidentskom referende o jej otvorení. Je to najmä liberálne krídlo našej politickej scény. V súčasnosti teda – najmä cez poradcov – prezidentský palác a dve veľmi silné politické zoskupenia. Potom veľmi vplyvná časť jednej vlád-

nej strany a, samozrejme, na etnickom princípe založené menšie nastupujúce politické strany. Dosť veľa na to, aby to bolo treba brať vážne, a nie ako iba nejaký predvolebný bezduchý politický výkrik.

„Treba pozorne vnímať úsilie otvoriť text našej ústavy. Pôjde o zmenu textu príslušných článkov upravujúcich našu suverenitu a ochranu rodiny a manželstva ako zväzku muža a ženy (najmä čl. 1, 2, 7 a čl. 41) a následnú ratifikáciu Istanbulskeho dohovoru, potom už na základe zmenenej ústavy. Významným právnym faktom však zostáva, že nositeľmi poriadku a funkčnosti medzinárodného práva sú iba a jedine suverénne štáty. Snaha o ich likvidáciu nutne prinesie likvidáciu práva a poriadku vo svete,“ tvrdí vo svojom aktuálnom blogu renomovaný právnik a úspešný sudca Štefan Harabin.

Je teda mimoriadne dôležité sledovať výzvy na revíziu ústavy, aby sa už nemohla revidovať. Ktosi by ju tak, s podporou ľahko manipulovateľnej časti verejnosti, mohol nenávratne zamknúť na veľmi dlhé roky. S nezvratnými následkami.

Štefan ZLATOŠ
Foto: archív SNN

Skúmanie mienky pedofíliou?

Roman MICHELKO

Top témou uplynulých dní začínajúcej uhorkovej sezóny bola séria článkov, ktoré uverejnil denník SME. Ich cieľom bolo zľahčovať pedofíliu ako v súčasnosti spoločensky neprípustnú deviáciu. S istou mierou zveličenia sa dá povedať, že sa spustila kampaň, ktorej cieľom má byť dosiahnutie nového imidžu tejto úchyľky – ideálne – dosiahnuť stav, keď bude pedofil sympatický človek. V skutočnosti ide o niečo iné. Odborným termínom ide o otvorenie takzvaných Overtonových okien. SME-tiari sa týmto pokúšajú podstatne rozšíriť okruh myšlienok, ktoré možno tolerovať vo verejnej diskusii. V podstate Overtonovo okno zahŕňa idey, ktoré sú v súčasnom diskurze politicky prijateľné a ktoré môžu politici presadzovať bez toho, aby boli považovaní za príliš extrémistických a napriek kontroverznosti danej témy si aj

naďalej dokázali udržať svoj úrad. Škála Overtonovho okna je v zásade nasledovná: nemysliteľné – radikálne – prijateľné – rozumné – populárne a súčasť politického mainstreamu. Zásadná otázka však znie, prečo to denník SME robí? Najjednoduchšia, ale nie celkom pravdepodobná odpoveď by bola, že v čase začínajúcej uhorkovej sezóny chce tento denník vytvoriť umelý škandál a dostať sa do epicentra mediálnej pozornosti. Oveľa pravdepodobnejšia odpoveď je, že tu ide o dlhší a systematický plán postupne senzibilizovať, teda mentálne pripraviť slovenskú spoločnosť na témy, ktoré sú jej dnes cudzie a následkom ktorých ešte Slovensko nie je dost' „progresívne“.

Slovensko skutočne nie je v kultúrnych otázkach celkom „trendy“. V susednom Česku už pred viac ako trinástimi rokmi uzákoniť registro-

vané partnerstvá, ale celkovo sa celá Európa za ostatných dvadsať rokov poriadne posunula, len krajiny V4, s výnimkou Česka, nie a nie pochopiť, aké sú dnes tie správne trendy. Najväčšiu eróziu tradičných hodnôt môžeme sledovať v nie-

KOMENTÁR

kedy silne katolíckom Írsku. Ešte na prelome milénia bol v tejto silne katolíckej krajine rozvod nemožný rovnako, ako bol prísne zakázaný potrat. Pamätám si na kauzu z roka 1999, keď sa jedno pätnásťročné znásilnené dievča pokúšalo odletieť do Británie na potrat. Na letisku ho zatkli a niekoľko týždňov to bola top téma domácej politiky. No a kde je niekedy silné katolícke Írsko dnes? V celonárodnom referende občania Írska schválili homosexuálne manželstvá a už pred viacerými rokmi

sa írskym premiérom stala osoba, ktorá sa verejne hlási k homosexuálnej orientácii. Írsko je dnes karikatúrou samého seba. Je to jedna z najliberálnejších európskych spoločností. Akcia pretvorenia Írska na ultraliberálnu spoločnosť sa úspešne podarila.

Zdá sa, že v prípade Slovenska to ešte nejaký čas bude trvať. Slovensko má síce antidiskriminačný zákon, ktorý pod hrozbou vysokej pokuty zakazuje zamestnávateľom diskriminovať zamestnancov okrem iného aj na základe sexuálnej orientácie, ale hlavný cieľ LGBTI komunity sa nie a nie naplniť. Slovensko dosiaľ nemá uzákonené nielen svadby homosexuálnych párov, ale dokonca ani registrované partnerstvá. Ba podarilo sa vyvolať referendum o rodine, ktoré síce bolo neúspešné, ale zúčastnilo sa na ňom vyše deväťstotisíc občanov. Ak si uvedomíme, že k voľbám chodí maximálne šesťdesiat percent voličov, znamená to, že pre takmer štyridsať percent voličov majú kultúrne otázky vysokú relevanciu. Inak povedané, nie je možné túto skupinu voličov ignorovať.

Spomínanú skutočnosť si veľmi dobre uvedomovali aj relevantné politické strany a v minulom

volebnom období preto vznikla ad hoc koalícia medzi Smerom, KDH a časťou OĽaNO, ktorá do ústavy uzákonila ochranu rodiny. Ak by teda v budúcnosti parlament prijal napríklad zákon o registrovaných partnerstvách a ak by de facto obsahoval to, čo manželstvo, len by sa to inak volalo, bol by tento zákon preskúmateľný Ústavným súdom SR, ktorý by mohol vyhlásiť, že takýto zákon nie je v súlade s ústavou. Samozrejme, bolo by to závislé od toho, akí sudcovia budú na ústavný súd navolení a vybratí prezidentkou.

Každopádne, aj Slovensko sa posúva. Pred desiatimi rokmi bola len jediná politická strana, ktorá presadzovala registrované partnerstvá – SaS. Dnes to majú v programe minimálne tri strany s parlamentnými ambíciami. Je jasné, že „zaostávanie“ Slovenska, jeho odvaha neprijíť Istanbulský dohovor a mnoho ďalších vecí isté kruhy znepokojuje. No a stratégia je jasná. Púšťať do verejnosti niečo šokujúce, čo vysoko prevýši súčasný stav, aby potom dosiahli niečo prijateľnejšie. Na začiatok aspoň tie registrované partnerstvá a potom neskôr možno aj oveľa viac ...

Fulmekov novinársky skleník

Eva ZELENAYOVÁ

Čím to je, že mimovládny sektor je vždy o krok ďalej než vládny? Napríklad v médiách. Ani jedna z doterajších vlád nepredložila koncepciu štátnej mediálnej politiky, no napriek tomu mediálny priestor za tridsať rokov prešiel množstvom zmien. Hlavnú úlohu v tom zohral denník Sme a jeho československá orientácia, pre ktorý sa úhlavným nepriateľom stali politici, čo prevzali zodpovednosť za vznik samostatného Slovenska. Ako súvisí československá orientácia tohto denníka s mediálnou politikou? Zásadne.

Ak dnes máme zdecimovaný mediálny trh, ak nejestvuje rovnováha medzi názorovo odlišnými denníkmi, znamená to, že nejestvuje pluralita médií. A to je vážny deficit demokracie. Lenže nie je výsledkom úsilia Mečiara, ako prizvukujú „smetiari“ (pozn. autora – tak sa sami

nazvali vo svojej reklame na denník Sme), ale je to práve ich „zásluha“. Založil ho Alexej Fulmek pomocou kapitálu Prvej slovenskej investičnej skupiny Petra Vajdu. Dnes si už málokto spomenie na kauzu podielových fondov, ktoré zhromažďovali

POZNÁMKA

peniaze obyvateľov štátu a šikovní podnikavci ich dostali do vlastných firiem skôr, než sa rozbehla štátom riadená kupónová privatizácia. Jedným z nich bol aj podporovateľ denníka Sme.

Od svojho vzniku Sme kádralo najmä politikum HZDS. Na obsahu novinovej strany, ktorá prekročila i rámce komunistických kádrovčikov, sa podieľal Ernest Weidler. Ten mal v Slovenskom rozhlase reláciu Nočné dialógy, ktorú viedol s Vla-

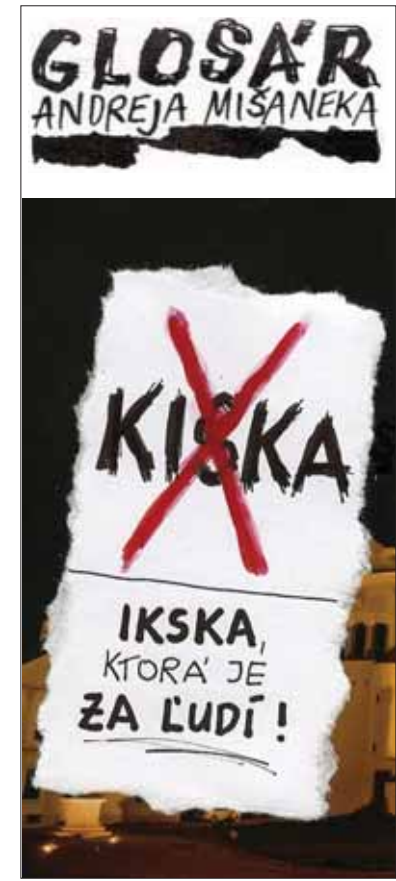
dimírom Štefkom. Wikipedia o nej uvádza: „V relácii sa obidvaja snažili presadzovať svoje československé orientácie.“

Zvykne sa hovoriť, že deti nemôžu za svojich rodičov. Isteže nie, ale keď sa prihlásia k ich odkazu... „Smečko“, plné bývalých komunistov, ustavične znemožňovalo bývalých komunistov, vlastencov. Fulmek napríklad hovorí o svojom dobrom otcovi, členovi komunistickej strany, ktorý pracoval v Slovenskej plánovacej komisii. Mohol teda študovať, čo chcel, aj režimom ostro sledovanú žurnalistiku. A práve Fulmek stál za zničením slovenského mediálneho trhu, čo postihlo mnohých kvalitných žurnalistov. Tí na sneme Slovenského syndikátu novinárov konštatovali, že Fulmek urobil z novinárov stádo oviec. A pomoc prišla od Sorosa. Vycestoval za ním

do USA. Ich krátky rozhovor, ktorý uverejnil vo svojej knižke, dokazuje, koho politiku denník Sme propagoval a propaguje.

„Ako sa má môj kamarát Mečiar,“ spýta sa zo žartu. – „Stále s nami bojuje a chce nás zlikvidovať,“ odpovedám. – „To znamená, že ste dobré noviny.“ George Soros poznal náš príbeh a považoval ho za významný pre celú strednú Európu.

Toľko citát z Fulmekovej knižky Bol som dlho v Sme. Takže nie, Soros nie je spojený s majdanizáciou Slovenska, ba i celej Európy, ako sa radi posmievajú extrémni liberáli konzervatívcom a podobné úvahy označujú za konšpirácie! Fulmek sa postaral o to, aby podobnou fúziou, akú plánoval pre denník Smena, zlikvidoval názorovú konkurenciu. Ako prvé padli regionálne noviny, po nich Roľnícke noviny, Národná obroda a ďalšie a prakticky stovkám novinárov nezdieľajúcim československú a liberálnu orientáciu sa postaral o to, aby si nemali kde nájsť zamestnanie. Tragédiou Slovenska dnes je, že novinári, ktorí vyrástli vo fulmekovskom novinovom skleníku, dnes ovládajú aj verejnoprávne médiá a nehanebne pokračujú v deštrukcii slovenskej štátnosti.

AKO BOLO, ČO BOLO

Dramatik Ivan Bukovčan mal rád herca Vilo Polónyiho. Na jeho výstup v hre Takmer božský omyl sa chodil pozeráť zo zákulisia. Keď Vilo šantil na scéne, spoluherci sa otočili chrbtom k rozrehotanému hľadisku, aby zakryli neudržateľný smiech. Nadšený Bukovčan napísal pre Vilo Luigiho srdce. Vilo hral gangstra Luigiho, ktorého čaká za vraždu poprava elektrickým kreslom. Jeho advokát vymyslí fintu: Luigi sľúbi po smrti darovať svoje srdce klinike. Popravu však musia vykonať mečom, aby elektrika nepoškodila srdce. Luigiho rozhodnutie sa objaví v médiách, tie naklonia verejnú mienku na prospech dvojnásobného vraha. Kým mu guvernér udelí milosť, stane sa jeho srdce predmetom nehorázných kšeftárskych ponúk. Na konci hry záujemcovia o srdce zlyhávajú Luigiho dáždňikmi. Hra je obrazom amorálnej spoločnosti. Predstavenie Luigiho srdca som videl na Dňoch mesta Krupiny v interpretácii ochotníckeho súboru Braxatoris. Uviedli ho na Vilovu pamiatku. Režiro-

val ho Stanislav Siebenstich. Slovensko je malé. Každý s každým je rodina alebo sa s ním niekde stretol. Stretávajú sa aj príhody. V roku 1961 som ako dorastenec navštívil otcovu rodnú dedinu Psiare. Tam rachot a buchot.

Nemca a na druhý Rusa. Ako odborní poradcovia tam boli dvaja plukovníci od vojakov. Hlavnú postavu mal nitriansky herec Ernest Šmigura. Snaživý produkčný objednal bojové lietadlo z Bratislavy, ktoré robilo

deti Máriu a Teréziu Capalajovú, Ludmilu Kontošovú, Ludovíta Repaského, Valériu a Terku Valachové, Jozefa a Františka Capalaja a dospelých Katarínu Repaskú a Františka Salenku. Okrem nich zahynuli ďalší štyria

v postave koktavého Verstneva v hre Začíname žiť v réžii spolužiaka Karola Spišáka, ten neskôr urobil závažnú umeleckú kariéru. Stano si zahral v televíznom seriáli Najväčší z Pierotů, kde ho obsadil v roku 1990 režisér Ivan Balada. Volali ho do nitrianskeho i zvolenského divadla. Ostal však verný ochotníkom v Krupine a režisérske pripravil, so zaujímavými výkonmi Michala Strelca a Xénie Lvomskej, predstavenie Bukovčanovej hry. Musím priznať, že v čase, keď sme popíjali a vonku zúrili socializmus, nebola, napriek skvelému Vilovmu výkonu, výpoveď Luigiho srdca taká aktuálna ako dnes v čase rozvinutej demokracie. Aj preto ma potešilo, že popri oceňovaní významných osobností, ako boli v Krupine nebohý telocvikár Pavol Burgula, exprimátor, riaditeľ školy a šachista Ján Hambacher, popredný slovenský geochemik prof. RNDr. Peter András, CSc., či bývalý riaditeľ nemocnice MUDr. Július Baláž, udelili Čestné občianstvo mesta Krupiny doyenovi miestneho divadla rodenému komediantovi Stanovi Siebenstichovi.

Stretnutie so Stanom Siebenstichom

Peter VALO

Nakrúcal sa film o prechode sovietskej armády cez Hron. Mój bratanec Janko vo filme pásoľ husí. O filme vedel len to, že ho realizovali poslucháči pedagogickej fakulty v Nitre. A tu v Krupine sa priznal Stano Siebenstich, že bol jedným z aktérov. Film režíroval Tibor Podhorec, neskorší známy pražský filmový dokumentarista, a producentom bol neskorší akademický maliar Pišta Gerstner, ktorí tiež začínali na nitrianskom „učiteľáku“. Stano v tom filme hral jeden deň

nálety na dedinu. Z Krupiny zahovoril bojové vozidlo. Auto sa rozbehlo od cesty. Režisér zavlečil: „Kamera!“ a potom skríkol: „Neni dobre! Stop!“ Ešte raz. Odrazu auto vybuchlo a začalo horieť. Filmovačka šla ako po masle.

Len starší Psiarania pozerali na filmárov chladne. Pamätali si na 3. marec 1945, keď zasvietilo slnko. Ludia, čo sa schovávali vo vínnych pivniciach, sa vyšli zohriať. Z druhej strany Hrona priletela sovietska mína. Zabila

Psiarania – spolu štrnásť nevinných životov.

Film nakrútili. Plukovníci boli spokojní. Po návrate do Nitry si hercov zavolať docent Šmelík. Oznamil, že budú vylúčení zo školy, lebo objednali lietadlo za veľa peňazí. Nuž, čakali na vylúčenie. O dva týždne ich zavolať znovu: „Nebudete vylúčení. Film dostal cenu na festivale v Brne.“

Aj o tom sme sa rozprávali so Stanom Siebenstichom, ktorý začínal hereckú kariéru

SEBAOBRAHA

V rámci približovania našej národnej legislatívy k právu, ktoré platí v členských štátoch EÚ, majú aj naši dovolenkujúci cestujúci v železničnej doprave také isté práva ako kdekoľvek v Európe. Ak sa domnievate, že vaše práva neboli rešpektované, môžete podať sťažnosť železničnej spoločnosti, ktorá vám musí odpovedať do jedného mesiaca. Ak nesúhlasíte so spôsobom vybavenia vašej sťažnosti, môžete kontaktovať Dopravný úrad.

Naše práva na koľajach

Počas vašej cesty musí prevádzkovateľ vlaku poskytnúť informácie o dostupných službách, meškaniach, otázkach súvisiacich s bezpečnosťou a prípojom. Ak má váš vlak meškanie alebo bol zrušený, prevádzkovateľ vám musí poskytnúť informácie o situácii v reálnom čase a rovnako tak aj informácie o vašich právach a povinnostiach.

Ak meškáte vinou zrušeného vlaku, čiže ak ste do konečnej destinácie pricestovali s meškáním dlhším ako šesťdesiat minút, máte nárok na zrušenie cesty a vrátenie ceny lístka – môže to byť úplná alebo čiastočná náhrada (týka sa len tej časti cesty, ktorá sa neuskutočnila), takisto vám môže vzniknúť nárok na spiatocnú prepravu do východiskovej stanice, ak cesta vinou meškania spôsobeného zrušeným vlakom už nespĺňa pôvodný cieľ alebo na prepravu do vašej cieľovej stanice pri najbližšej príležitosti (alebo v termíne podľa vášho výberu) za porovnateľných prepravných podmienok. Máte dokonca právo na poskytnutie jedla a občerstvenia (primeraného dĺžke čakania), ak je meškание dlhšie ako hodina, ubytovanie – ak je v danej situácii nevyhnutné prenocovanie. Ak sa rozhodnete pokračovať v ceste podľa pôvodného plánu alebo využijete náhradnú prepravu do svojej cieľovej stanice, môžete mať nárok na odškodnenie. To znamená dvadsaťpäť percent z ceny lístka, ak meškание trvá jeden až dve hodiny, päťdesiat percent z ceny lístka, ak meškание trvá vyššie dvoch hodín.

Ak vám železničná spoločnosť oznámi, že váš vlak dorazí do cieľovej stanice s minimálne hodinovým meškáním, máte nárok na zrušenie cesty a vrátenie ceny lístka – môže to byť úplná alebo čiastočná náhrada (týka sa len tej časti cesty, ktorá sa neuskutočnila), takisto vám môže vzniknúť nárok na spiatocnú prepravu do východiskovej stanice, ak cesta pre meškание už nespĺňa pôvodný cieľ, alebo na prepravu do vašej cieľovej stanice pri najbližšej príležitosti za porovnateľných prepravných podmienok.

Ak došlo k strate, poškodeniu alebo meškaniu batožiny, máte nárok na odškodnenie okrem špecifických prípadov, napríklad ak batožina nedostatočne chránila obsah alebo nebola na prepravu vhodná. Nárok na náhradu máte aj vtedy, ak vám vašu registrovanú batožinu doručili neskoro, ak to nebolo spôsobené chybou z vašej strany alebo okolnosťami, ktoré prevádzkovateľ vlaku nemohol ovplyvniť. Ak hodnotu stratených predmetov dokážete preukázať, máte nárok na náhradu do výšky tisícovsto eur za každú registrovanú cestovnú batožinu. Ak hodnotu stratených predmetov preukázať nedokážete, máte nárok na náhradu do výšky tristo eur za každú registrovanú cestovnú batožinu.

Ján ČERNÝ

Ján SMOLEC: Vyhlásením zvrchovanosti sa naša štátnosť po tisíc rokoch obnovila

Pozorne sme sledovali každého poslanca, ako hlasuje

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto: (mrs)

Bývalý poslanec Federálneho zhromaždenia Ján SMOLEC založil spolu s Drahošom MACHALOM, Romanom KALISKÝM a Petrom ŠTRELINGEROM tradíciu Vatiev zvrchovanosti, ktoré sa každoročne 17. júla zapalujú na počesť vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Poskytol nám na túto tému rozhovor.

• Po voľbách v roku 1992 bolo jasné, že česko-slovenská federácia nevydrží vo vtedajšej podobe. Ako prijali túto skutočnosť slovenskí voliči?

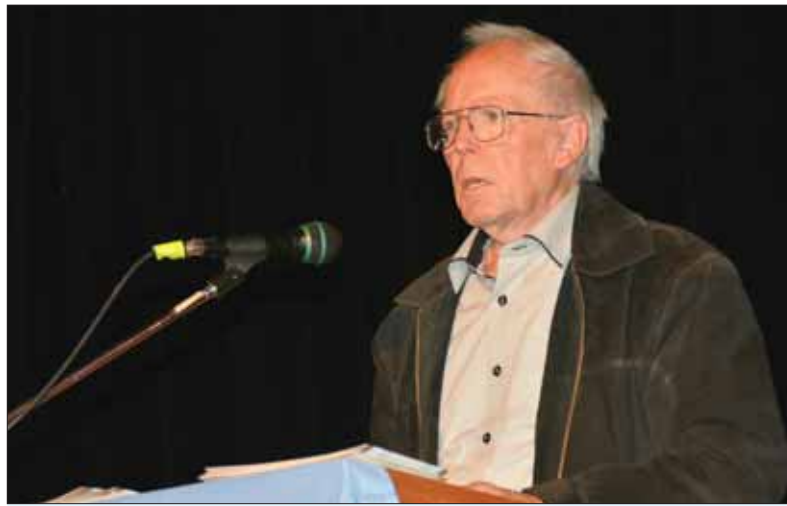
Volby boli referendum o budúcom štátoprávnom postavení Slovenska. Totálny prepád slovenských profederačných politických strán ukázal, že väčšina slovenského národa odmietala česko-slovenskú federáciu, ktorú presadzoval český víťaz voľieb predseda ODS Václav Klaus.

• Slovenská národná rada 17. júla 1992 schválila Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Aký význam mala v tom čase pre slovenský národ?

Vyhlásením zvrchovanosti Slovenskou národnou radou sa slovenská štátnosť po viac ako tisícročnej prestávke začala znovu obnovovať. Význam deklarácie ako rodného listu slovenského národa je v tom, že to bol úspešný pokus o štátoprávny reparát. Ako novozvolený poslanec Federálneho zhromaždenia som odchádzal z ďalšími silnými slovenskými osobnosťami do Prahy s jediným cieľom – dosiahnuť slovenskú samostatnosť. Hlavný projektant a razantný realizátor slovenskej samostatnosti Vladimír Mečiar nám pred odchodom zdôrazňoval, že slovenská sloboda sa musí dosiahnuť ústavnou, demokraticky, kultúrne a bez krviprelievania.

• Aká atmosféra prebiehala v Slovenskej národnej rade počas hlasovania o slovenskej zvrchovanosti?

Ako poslanec Federálneho zhromaždenia som sa na tomto slávnostnom zasadnutí Slovenskej národnej rady osobne zúčastnil. Keďže v týchto dňoch zasadalo v Prahe aj Federálne zhromaždenie, spolu s poslaneckým kolegom Ivanom Danišom z Banskej Bystrice sme dokázali presvedčiť predsedu Federálneho zhromaždenia Michala Kováča, aby prerušil rokovanie. Vďaka tomu sme sa mohli všetci slovenskí národne uvedomelí federálni poslanci zúčastniť na tomto historickom

Ján SMOLEC bol poslancom FZ ČSFR, Národnej rady SR, šéfredaktorom denníka Slovenská REPUBLIKA a Nový deň a predsedom Združenia slovenských novinárov. Tento rok sa 12. júna dožil osemdesiatich siedmich rokov.

vyhlásení slovenskej zvrchovanosti. Leteckým špeciálom sme sa prepravili do Bratislavy. Pred starou budovou Slovenskej národnej rady na Župnom námestí sa na našu radosť zhromaždila obrovská masa ľudí netrpezlivo čakajúcich na výsledok hlasovania. Pribeh samotného hlasovania som spolu kolegami z Federálneho zhromaždenia pozoroval z balkóna. Medzi pozvanými hosťami boli aj predseda Maticy slovenskej Jozef Markuš, metropolita slovenskej cirkevnej provincie a arcibiskup Ján Sokol, predseda Svetového kongresu Slovákov Marián Šťastný a ďalší predstavitelia politického, spoločenského a kultúrneho života. Pozorne sme sledovali každého jedného poslanca, ako hlasuje, pretože každý jeden sa musel individuálne postaviť a nahlas sa vyjadriť, či je za zvrchovanosť Slovenska, alebo proti. Po vyhlásení výsledkov hlasovania v zasadacej miestnosti a príľahlých chodbách, kde čakali ďalšie významné slovenské osobnosti, vypuklo spontánne nadšenie, gratulácie, nasledovali i vzájomné objatia. Mnoho poslancov a hostí si utieralo slzy šťastia. Kresťanskí poslanci, ktorí hlasovali proti, sa rýchlo vytrácali. Opačne sa správal arcibiskup Ján Sokol, ktorý nezakrýval spokoj-

nosť a radosť. Vyhládaval projektantov slovenskej štátnosti, ktorým gratuloval a žehnal ich významné rozhodnutie.

• Ako sa k tomuto dokumentu postavili predstavitelia rímskokatolíckej cirkvi?

Prijatie deklarácie privítali významní predstavitelia rímskokatolíckej cirkvi s obrovským nadšením. Kardináli Ján Chryzostom Korec, Jozef Tomko a mnohí ďalší slovenskí národne uvedomelí kňazi sa modlili a prosili Sedembolestnú Pannu Máriu, patrónku Slovenska, aby orodovala za náš národ u svojho syna. Neplánovaný bozk Svätého Otca Jána Pavla II. slovenskej zemi na bratislavskom letisku 22. apríla 1990 bol veľkým vyjadrením lásky a úcty k slovenskému národu. Pápež urobil gesto, na ktoré slovenský národ nikdy nezabudne. Veriacim na svätej omši tiekli slzy, keď Svätý Otec ako najvyšší cirkevný predstaviteľ celebraval a kázal po slovensky. Pripomenul tak slovenskému národu, že jeho predchodcovia Hadrián II. a Ján VIII. už v 9. storočí akceptovali jazyk našich predkov a dovolili, aby sa svätej omše slúžili aj v staroslovenčine. Pri svojom rozlúčkovom príhovore sa lúčil slovami Ježiša Krista: „Kto vami

pohrda, mnou pohrda!“ Týmto Svätý Otec posilnil Slovákov vo viere a zároveň ubezpečil, že sú samostatným národom.

• Tradíciu Vatiev zvrchovanosti ste založili spolu s Drahošom Machalom, Romanom Kaliským a Petrom Štrelingerom. Čo vás ako novozvoleného poslanca Federálneho zhromaždenia viedlo k založeniu tejto nádhornej štátoprávnej tradície?

Nápad zorganizovať na počesť vyhlásenia slovenskej zvrchovanosti Vatiev zvrchovanosti sa zrodil na pôde bratislavskej redakcie Slovenských národných novín. Keď sme uvažovali, ako osláviť vyhlásenie zvrchovanosti slovenského národa, po dlhšej diskusii odznel návrh, že vyzveme občanov, aby večer po vyhlásení slovenskej zvrchovanosti Slovenskou národnou radou založili na slovenských kopcoch a vrcholoch vaty, ktoré by nebesiam a okolitému svetu oznámili, že jeden z najstarších národov Európy konečne dosiahol zvrchovanosť. K našej iniciatíve sa pripojil aj šéfredaktor týždenníka EXTRA Imrich Demovič. Mali sme všetci obrovskú radosť, že na našu výzvu reagovali prakticky všetky slovenské mestá a dediny. Pre zaujímavosť spomeniem, keď sme sa pýtali predstaviteľov niektorých obcí na južnom Slovensku, prečo odignorovali našu výzvu, s úsmevom odpovedali, že nemali na vaty dostatok dreva. Čechoslováci zúriili a opakovali svoje katastrofálne predpovede, že po troch mesiacoch našej samostatnosti prideme za Čechmi s prosbou, aby sa Česko-Slovensko opäť obnovilo. Našťastie sa nijaký z katastrofických scenárov nepotvrdil. Slovensko je už dvadsaťšesť rokov samostatným a demokratickým štátom. Sme hrdý, seabavedomý a rovnocenný národ schopný si sadnúť samostatne za európsky stôl s kýmkoľvek. Vzájomné česko-slovenské a slovensko-české vzťahy nikdy neboli za spoločného štátu na takej dobrej a priateľskej úrovni, ako sú dnes.

O ČOM JE REČ

Pišem túto glosu práve 17. júla, teda v pamätný deň vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti SR. Pri tejto príležitosti, dúfam, rozhorja sa po celom Slovensku vaty a ľudia si budú pripomínať chvíle, keď sa Slovensko rozhodlo začať písať novú kapitolu svojich dejín. Odvtedy uplynulo dvadsaťsedem rokov, cítim sa byť súčasťou demokratickej Európy, no zároveň sa snažime chrániť si svoju národnú jedinečnosť a svojbytnosť. Je smutné, že časť verejnosti, najmä z mladej a zo strednej generácie, považuje tieto oslavy tradície za niečo ponižujúce, označujú tých, čo sa schádzajú pri vatrách zvrchovanosti, za zaostalých krpčiarov. Byť moderným, pokrokovým, európskym znamená pre týchto liberálov zúčastňovať sa na festivaloch, ako napríklad Pohoda či na dýchových pochodoch, ktoré neuznávajú tradičnú slovenskú rodinu. Áno, sme svedkami rozdelenia spoločnosti na konzervatívnu a liberálnu. Cítim vo vzduchu napätie, ktoré narastá medzi týmito dvoma pólmi. A s obavami čakáme, kto zvíťazí. Priznám sa, že sa ma to bytostne dotýka. Veď patrim medzi tých, čo bolí pri tom, keď slovenský parlament v júli v roku 1992 vyhlásil

Deklaráciu o zvrchovanosti SR. Spomínam v tejto chvíli na svojich kolegov z filiálnej redakcie Slovenských národných novín na Františkánskej ulici v Bratislave – na Romana Kaliského a Drahošova Machalu, ale aj na desiatky ľudí, ktorí si u nás podávali kľučky a verili, že sen mať samostatný, zvrchovaný štát sa stane skutočnosťou. Predchádzal tomu Kon-

O zvrchovanosti a SNP

Peter ŠTRELINGER

gres slovenskej inteligencie, ktorý sme zorganizovali na Donovaloch. Náš hlas, ktorý tam zaznel, bol dostatočne nástojčivý, prejavil sa vtedy aj vo výsledku júnových parlamentných voľieb. O udalostiach, ktoré sprevádzali vyhlásenie Deklarácie o zvrchovanosti SR, som už viackrát písal v našich novinách. Ako sme z redakcie SNN spolu s Drahošom Machalom a Romanom Kaliským obtelefonovali celé Slovensko, aby po schválení zákona večer 17. júla ľudia zapálili ohne a rozozvučali na kostoloch vo všetkých kútoch našej vlasti zvony slobody. Aj sa

deklarujeme prirodzené právo slovenského národa na sebaurčenie tak, ako to zakotvujú aj všetky medzinárodné dohody a zmluvy o práve národa na sebaurčenie.“ Po vyhlásení deklarácie abdikoval federálny prezident Václav Havel. Bola to neveriteľná eufória. Cesta k vytvoreniu vlastného štátu bola otvorená. Hoci my Slováci sme už mali jeden vlastný štát. Ten nám tí, čo si samostatné Slovensko neželali, pri každej príležitosti otrepávali o hlavu. Pomôžem si citátom Romana Kaliského (z knihy Na poslednom úseku): „Mať svoj štát je právo a povin-

nosť! Nie je hriechom slovenského národa, že v marci 1939 využil príležitosť a zmohol sa na vlastný štát. Ani to, že vinou režimu a historických okolností bol závislý od Hitlera, že nebol demokratický, aj keď sa v ňom rozvíjala ekonomika, vzdelanosť a Slováci sa naučili spravovať krajinu, aj robiť demokraciu.“ Múdrosť Romana Kaliského nám dávala odpoveď na mnohé otázky, ktoré sme si kladli vtedy pri zápasoch o našu zvrchovanosť, o vytvorenie vlastného štátu. O pár dní si pripomenieme sedemdesiatpäť rokov od vypuknutia SNP. I v čase Deklarácie sa napríklad v Matici viedla veľká polemika, ako vnímať dvadsiaty deviaty august 1944? Niektorí matičiari ho označovali ako Dies Ater – Nešťastný deň Slovenska, útok proti vlastnému štátu. V júli 1993 sa uskutočnil na túto tému v Bratislave seminár. Proti SNP bol aj román Jozefa C. Hronského: Svet na trasovisku. Roman Kaliský mal na SNP jednoznačný názor: „Povstanie nemohlo Slovenský štát ani zachrániť, ani zlikvidovať... Bojovali sme za slobodu, bránili sme svoju domovinu... Tvrdím, že naše povstanie bola vojna spravodlivá... Kto je za slobodu, musí mať aj odvahu postaviť sa proti útlaku a bezpráviu. Aj so zbraňou v ruke.“

Ruský prezident Putin vystavil úmrtný list západnému liberalizmu Iniciátorom trieštenia Európy je Trump

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra Ľubomír KOTRHA

Rozhovor prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina pre prestížny celosvetový ekonomický denník Financial Times, v ktorom označil západný liberalizmus za prekonaný, mal aj celosvetový ohlas. Liberalizmus sa nielen prežil, tvrdí Putin, ale je aj v konflikte so záujmami drvivej väčšiny národov. Textom prejavu sa zaoberáme na inom mieste, tu si povedzme o jeho ohlase v médiách štátov Európskej únie.

Je to naozaj tak, ako keby Vladimír Putin vystavil západnému liberalizmu úmrtný list? Spytuje sa úvodník kľúčového liberálneho nemeckého týždenníka Die Zeit. Samozrejme nie, Putin nie je hrobár liberalizmu. Putin sa však domnieva, že teraz prišla jeho hodina, aby sa stal vedúcim predstaviteľom, priam vedúcou osobnosťou globálneho neliberálneho, antiliberálneho hnutia. Teraz je pravá chvíľa, aby sa dostal do tejto pozície. Putin nie je ideológ globálnej pravice, ale hovorí to, čo je v zhode s pravicovými názormi. Má cit pre to čo povedať, s čím vystúpiť a v pravý čas.

■ NAČASOVANÉ INTERVIEW

Putinov rozhovor bol načasovaný pred stretnutím najvýznamnejších, najsilnejších politikov sveta v zoskupení G 20. Teda všimli si ho všetci vrátane všetkých médií zo štátov v tomto zoskupení. Lepší priateľ Putinových vyhlásení si ani nemožno predstaviť. Putinovmu mediálnemu štábu, jeho politickej technológii sa to ani nemohlo podariť lepšie. Čo nám to hovorí? Prečo je to pre nás zaujímavé? Najmä preto, že už na samotnom stretnutí G 20 stretol ochotných poslucháčov z Brazílie, Číny, Indie, zo Saudskej Arábie a v neposlednom rade aj z Turecka. Nejde však len o politickú a ekonomickú špičku sveta z radov štátov G 20. Liberalizmus za zlo, za škodnú považujú také politické sily a hnutia, ako je Front National Marie Le Penovej vo Francúzsku, Fidesz Viktora Orbána v Maďarsku, nehovoriac už o maďarskom Jobbiku a jeho národných gardách, pravicoví slobodní FPÖ v Rakúsku a AfD – Alternatíva pre Nemecko v SNR, všetky strany s masívnou voličskou podporou, so zastúpením v parlamentoch

a s výrazným zastúpením v novom europarlamente.

Die Zeit neváha a všetkých nazýva Putinovými bratmi. Inými slovami, to, čo ruský prezident hovorí, má nielen široký ohlas, ale je najmä vyjadrením v podstate toho istého, čo si myslia a podľa čoho konajú úplne rozdielni európski politici a ich dnes už masoví voliči.

■ NÁSTUP LIBERALIZMU

Pre nás na Slovensku je však celá situácia o to pozoruhodnejšia, že sme sa z večera na ráno stali vlastne kľúčovými zástancami liberálnej demokracie, jej hodnôt, ako je silný právny štát, pevné demokratické inštitúcie a sloboda jednotlivca a médií v tejto časti Európy. Plus zástancami pevnej jednoty, osobitne jednoty Severoatlantickej aliancie NATO. A to v čase, ako tvrdia z okolia prezidentského paláca, ruskej hrozby, osobitne agresívnej zahranič-

nej politiky Ruska a jeho propagandy. Lenže všetci tí, ktorí varujú pred tým, ako Putin podkopáva západný svet, by si mali ráno, na obed, ako aj večer pripomínať, že to nie je Putin, kto rozkladá svet, ako sme ho doteraz poznali. To všetko vybavajú takí politici, ako je Trump. Svetaskúsený Raimund Löw, komentátor viac ako pozoruhodného rakúskeho časopisu Falter, autor kníh Svetová veľmoc Čína a Kto v skutočnosti vládne v Bruseli, na začiatku júna napísal: „Je to administratíva amerického prezidenta Trumpa, ktorá má záujem na rozdrobení Európy.“ Americký prezident podporuje v politických sporoch britskej konzervatívnej strany protieurópskych agitátorov tak, aby sa dostali do čela konzervatívnej strany. A to je to úplne výnimočné zasahovanie washingtonského Bieleho domu do vnútrostraníckych rozhodnutí jednej z významných európskych politických

strán. Zároveň s tým poradca prezidenta Trumpa pre národnú bezpečnosť, teda človek s obrovským vplyvom, horí za vystúpenie Veľkej Británie z Európskej únie. Preto „je to vláda amerického prezidenta Trumpa, kto v skutočnosti má záujem na rozdrobení Európy“, uzatvára rakúsky komentátor.

■ CAP ZÁHRADNÍKOM

O súmraku západného liberalizmu však robia analýzy aj jeho zaničení stúpenci, ako napríklad Edward Luce, anglický novinár, jeden z hlavných komentátorov ekonomického denníka Financial Times, autor kníh o USA a Indii: „Liberálna demokracia nie je mŕtvá, ale je oveľa bližšie k zrúteniu, než by sme chceli veriť, liberálna demokracia čelí najväčšej hrozbe od druhej svetovej vojny, od roku 1945. Avšak tentoraz sme si nepriateľa vyrobili sami, doma ako aj v zahraničí útočí na tie najlepšie liberálne tradície sám americký prezident, urobili sme capu záhradníkom,“ konštatuje skúsený Brit.

■ ISTOTOU JE NEISTOTA

Ian Kershaw v najnovšej, osemstostranovej knihe Európa od roku 1950 dodnes na záver o. i. konštatuje: „V nadchádzajúcom desaťročí sa nedá vylúčiť nebezpečná zrážka rôznych kultúr, a tak jedinou istotou dneška je neistota. Preto boj proti liberalizmu sa nerozhoduje v Kremli, ale vo Washingtone, v Berlíne či vo Varšave a v Budapešti alebo vo Viedni.“

Putinovo interview má ohlas, lebo aj nám na Slovensku ukazuje hlboký omyl argumentácie, že Rusko má veľmocenské ciele nejakej územnej či inej obnovy vplyvu bývalého ZSSR. Nemá ani záujem na vývoze nejakej podvratnej ideológie. Len nám ukazuje, že my na Západe nemáme pravdu, podporu NATO, vojen v Iraku, Afganistane, Libyi kamuflujeme geopolitické záujmy a nešírime demokraciu, v dôsledku čoho vo svete narastá chaos, a ani veľké a ani malé krajiny nevedia, čo majú robiť. Putin kladie prst do našej nehojacej sa rany, poukazuje na to, že nemáme všeplatnú pravdu a ani recept na ňu, a ani sme ju doteraz nenašli. Nemáme čo bohorovne kázať svetu o demokracii a ľudských právach. A to isté si myslia v Číne.

Míňame viac, ako zarobíme, preto si požičiavame a dlhujeme Takmer milión Slovákov si požičalo na spotrebu

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Nie je nijaká novinka, že slovenské domácnosti sa zadlžujú čoraz viac. Každý tretí Slovak je zadlžený. Z hľadiska objemu požičaných peňazí predstavujú dve tretiny dlhov úvery na bývanie a jedna tretina sú spotrebiteľské úvery. Pre väčšinu z nás je väčším prekvapením, že z hľadiska početnosti zadlžených občanov má takmer milión občanov požičané peniaze na spotrebu a viac ako dvestotridsaťtisíc občanov si požičalo peniaze na bývanie.

Tieto konštatovania zarážajú o to viac, že mzdy sa zvyšujú takmer všade, čoho dôkazom je terajšia priemerná mzda v národnom hospodárstve 1 023 eur. Tá však akoby na zvyšujúce životné nároky, potreby a náklady nestačila.

■ TEŠIA SA BANKY

Z tohto trendu majú radosť najmä banky. Svedčí o tom ich narastajúca ziskovosť a tiež ukazovateľ HDP, v ktorom domáca spotreba predstavuje najväčší podiel a treba povedať, že doteraz bola ťahúňom slovenskej ekonomiky. Podľa posledných údajov však dochádza vo finančnom správaní domácností k zmene. Slováci čoraz viac peňazí presúvajú od spotreby k úsporám. Či sa slovenským domácnostiam podarí obrátiť doterajší nepriaznivý pomer medzi mierou dlhov a úspor, ktorý je nielen v rámci Vyšehradskej štvorky, ale aj v rámci Únie najhorší, bude závisieť od viacerých faktorov, z ktorých najdôležitejšie sú menová politika Európskej centrálnej banky a opatrenia Národnej banky Slovenska.

Podľa vyjadrenia bývalého guvernéra NBS Jozefa Makúcha mierne klesá objem čerpania nových úverov na bývanie ako dôsledok sprisnenia podmienok ich čerpania od júla tohto

roka. Ak to však nepomôže, má vraj naša centrálna banka naporúdzi celý rad ďalších opatrení na ešte prísnejšie čerpanie úverov na bývanie. Zrejme prídu na rad vtedy, ak nastanú problémy so splácaním hypotekárnych úverov, čo z dôvodu očakávaného poklesu slovenskej ekonomiky nemusí byť až také vzdialené. Určite s nimi ráta aj bývalý minister financií Peter Kazimír, od júna nový guvernére Národnej banky Slovenska. Doteraz ako člen vládneho kabinetu totiž zabezpečoval, aby v rámci fiškálnej politiky exekutívy

FINANČNÝ SERVIS

bol slovenský deficit verejných financií a verejného dlhu k HDP čo najnižší. Teraz v rámci menovej politiky ECB sa bude starať skôr o finančnú stabilitu bankového sektora a aby inflačný cieľ bol tesne pod hranicou dvoch percent, kam patrí aj zmieňovanie doterajšieho nepriaznivého pomeru medzi dlhmi a úsporami občanov.

Obmedzovať čerpanie hypotekárnych úverov patrí medzi jedno z účinných opatrení nespôsoboť v budúcnosti problémy bankovníctvu ich nesplácaním. Prečo však domácnostiam neponúkať aj viac možností väčšiu časť zo zarobených peňazí

šetriť? Pritom sa nemusia zvyšovať len úroky na rôzne druhy vkladových účtov, ale ponúkať ľuďom trebárs štátne dlhopisy s garantovaným výnosom na krytie deficitného štátneho rozpočtu. Prečo vláda „dáva zarobiť“ len zahraničným investorom, a nie aj našim občanom?

V poslednom období slovenské banky síce vykazujú vyššie úspory oproti predchádzajúcemu obdobiu, čo však môže súvisieť s nemožnosťou

žiadateľov o úver požičať si peniaze na celú sumu kupovanej nehnuteľnosti. Navyše svoje môže dnes zohrávať aj úverové riziko, keď objem poskytnutých úverov na bývanie síce bude klesať, ale ceny nehnuteľností sa neustále budú zvyšovať...

Keďže menová politika ECB platí pre všetky štáty eurozóny, nemá guvernére Národnej banky Slovenska nijaké právomoci zvyšovať úroky na vklady, čo však môže, je sprisňovať podmienky čerpania úverov na bývanie. Do konca funkčného obdobia terajšieho guvernéra ECB Maria Draghiho, čo je jeseň tohto roku, nemôžeme v jeho úrokovej politike počítať s nijakými zmenami, čo potvrdilo aj posledné zasadnutie bankovej rady. A tak ostáva základná úroková sadzba na nule a depozitná sadzba je dokonca mínus 0,4 percenta. Budeme však zvedaví, ako bude reagovať na terajší globálny hospodársky pokles, keďže ostatné svetové banky majú priestor na pokles úrokových sadziieb, ale ECB ich nemá.

Dnes nás však viac zaujíma, kto bude v nasledujúcich ôsmich rokoch jej najvyšším šéfom a monetárnej politike ECB ponúkne iné smerovanie, aby menej zadlžovalo viaceré štáty eurozóny. Hlavnou zásluhou terajšieho najvyššieho šéfa ECB bola záchrana eurozóny počas finančnej krízy tým, že uplatňoval neštandardné nástroje menovej politiky, čo sa podarilo. Nepodarilo sa mu splniť inflačný cieľ, a preto boli úroky také dehonostujúco nízke. Zoznam kandidátov na post šéfa ECB je už známy, čaká sa však na obsadenie najdôležitejších vedúcich postov aj v ostatných vrcholových európskych inštitúciách, čo bude určite skôr, ako vyprší mandát terajšieho prezidenta Európskej centrálnej banky.

GLOSA

Na festivale politickej piesne známej pod názvom Pohoda sa naplno rozohorela predvolebná kampaň zaregistrovaných i nezaregistrovaných politických strán. Najprv sa tam prezentoval exprezident Andrej Kiska v sprievode Veroniky Remišovej, zlanárenej poslankyne z OĽaNO, a Juraja Šeligu, zlanáreneho vedúceho Kiskovho komparzistu z hnutia Za slušné Slovensko. Po nich si odskočila na kus reči na festivalové pódium aj bývalá podpredsedníčka liberálov Progressívneho Slovenska, toho času prezidentka republiky. Okrem hudobných skupín z angloamerického okruhu si na Pohode zahrala aj skupina Para s bratislavským primátorom Matúšom Valloom, ďalším nominantom politickej dvojstrany Progressívne Slovensko a Spolu.

Liberálna Pohoda

Kto ďalší príde z elitnej skupiny liberálov diskutovať s „pohodovou“ mládežou, vie už len šéf výnosného pohodového šoubiznisu Michal Kaščák. Tento držiteľ štátneho vyznamenania za vynikajúcu politickú prácu na prospech Kisku vyhlásil pred začiatkom festivalu, že kritériom účasti hudobných skupín na podujatí nie je ich obľúbenosť u publika, preto by vraj nikdy sem nepozval skupinu Elán Joža Ráza, lebo tá hrala pre HZDS a Smer. Už je to jasné. Na Pohode môžu spievať a hrať len skupiny, ktoré propagujú alebo sa stotožňujú s liberálnou politikou Progressívneho Slovenska a Kiskovej, zatiaľ neidentifikovateľnej strany Za ľudí. Napríklad taká priemerná Para, v ktorej tvrdí muziku basgitarista Vallo, známy pod umeleckou prezývkou Don Metju. Na Slovensku nikdy nebolo také okaté prepojenie hudby s politikou.

Účasť pani Čaputovej na pódiu Kaščákovy Pohody nikoho neprekvapuje, veď aj redaktori Denníka N a Sme priznávajú, že prezidentka SR kráča v šľapajach Andreja Kisku. Vlastne sa v rétorike Čaputovej a jej predchodcu takmer nič nezmenilo. Obaja chcú Zmenu s veľkým Z, obaja perlia o slušnosti a liberálnej demokracii. Len nevieme, o akú konkrétnu zmenu pre ľudí ide, teda okrem zmeny vlády. Alebo sa tu v utajovanom režime pripravuje zmena, ako nám ju načrtna redakcia Sme, ktorá v komentároch líči liberálne idey na spôsob romantického sveta pedofilov? Boh uchovaj zdravý rozum!

Uvidíme. Zatiaľ sme svedkami iba toho, ako pani prezidentka mení mimikry. V Budapešti sa predstavila v červenom dolománe v štýle Atila s vodorovným šnurovaním ako na obrázkoch uhorských husárov (pravda bez šable) a na Pohode sme ju videli vo festivalovom, tínedžerskom outfite (pravda bez roztrhaných texasiiek). Treba uznať, pani Čaputová má vynaliezavého vhodného návrhára, ale bolo by vhodné, aby mala rovnako schopného poradcu pre zahraničnú politiku, ktorý by ju usmernil, že je nenáležitá a diplomaticky hrubé v Bratislave kritizovať čínskeho hosta a v Budapešti maďarského hostiteľa.

Ludovít ŠTEVKO

Výnimočná osobnosť reverend Dušan TÓTH má aj za morom Slovensko v srdci Renesančný človek pre krajanový dnešok

Zhovárал sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: archív: D. T.

Pôsobenie modranského rodáka, skvelého kazateľa, účinkujúceho v slovenskej evanjelickej komunite krajanov v Kanade, zakladateľa, scenáristu i režiséra Torontského slovenského divadla nám môže pripadať ako dobrodružstvo života plného výziev. Bol blízkym spolupracovníkom Štefana Romana, prvého predsedu Svetového kongresu Slovákov, neúnavným širiteľom kultúry a slovenského slova v emigrantskom svete za oceánom. Dušan TÓTH oslávil 2. júla čínorodých osemdesiatjeden rokov...

• **V rodnom liste máte zapísanú slovenskú národnosť a mesto Modra. Ako by ste kdesi za morom, kde žijete, charakterizovali svoje mesto a svoj pôvod?**

Narodil som sa v nábožnej rodine vo vinohradníckom západoslovenskom meste, kde sídlil duch veľikána Ľudovíta Štúra, Jána Smreka, Dušana Jurkoviča, Vincenta Šikulu a mnohých ďalších národovcov, kazateľov a literátov. Baštou, okolo ktorej sme vyrastali, bola pre nás viera v Boha.

• **Hovoríte o Bohu, ale vo vašich školských rokoch sa viera zaznávala.**

V čase, keď som študoval na Gymnázium v Trnave, som mojej mame argumentoval, že Boha niet, pretože tak nás to vtedy učili. Mama mi neprotirečila, iba sa na mňa obrátila: „Povedz mi o tom.“ Citoval som Marxa, Engelsa, La Placeovu teóriu a vytasil som sa naivne všetkými vedomosťami, ktoré som získal v škole. Predsa Lenin vo svojom dvadsiatom siedmom zväzku odmietol nadprirodzené javy, tvrdil, že Zem vznikla z hmoty a tomu musíme veriť. Mama mi pokojne povedala: „Pozri sa, Dušanko, okolo seba. Tie stromy niekto vysadil, ten dom niekto postavil, ten stôl a stoličky niekto vyrobil, všetko má svojho autora, len táto Zem vznikla z ničoho či z nejakej hmoty? A kto vytvoril tú hmotu?“ Začal som o tom všetkom premýšľať, chcel som zistiť, ako to je, a ocitol som sa na teologickej fakulte...

• **Teológiu ste skončili ako kaplán?**

Samozrejme. Po absolvovaní kaplánskej skúšky si ma predvolal istý pán Kmeť, prednosta pre veci cirkevné pri povereníctve kultúry, kde mi zablahoželal ku kaplánskej skúške, a oslovil ma, lebo pochádzam z robotníckej rodiny. Zároveň mi dával miestenku do Nových Zámkov. Hovoril: „Tam je senior Kováč, ktorý organizuje nejaké podivné podzemné hnutie, kde sa stretávajú farári, a boli by sme radi, keby ste nás z času na čas o tom všetkom informovali.“ Myslel som si, že ako nový kňaz idem zmeniť svet, a zrazu som sa mal stať informátorom? Vyžiadal som si dvadsaťštyri hodín na premyslenie. Navštívil som svojho superiora na teologickej fakulte a on mi povedal: „Brat Tóth, netrápte sa, nikdy sa neje polievka taká horúca, ako sa uvarí. Navštívil som aj profesora Petrika, ktorému som veľmi dôveroval, a ten mi odporučil, aby som sa ponoril do modlitby: „Pán Boh vám dá vnuknutie, čo máte robiť.“ Skrátka a dobre, na druhý deň ráno som prednostovi pre veci cirkevné oznámil, že chcem byť normálny človek a nechcem byť kňaz udavač. Vzápätí, len čo som sa vrátil autobusom z Bratislavy do Modry, už ma čakal telegram: „Vaša účasť na ordinácii nie je žiaduca.“ A o desať dní som narukoval na základnú vojenskú službu.

• **Ďalšia etapa vášho života bola diametrálne odlišná, vzdialená od teológie. Ako k tomu došlo, že ste sa dali na štúdium herectva?**

Po vojenčine som sa nemohol nikde zamestnať – ani v Cvernovke, ani ako závozník. Bol som už ženatý a manželka mi hovorila, aby som sa prihlásil na dodatočné skúšky

na herectvo. Považoval som to za dobrý nápad a prihlásil som sa na Vysokú školu múzických umení.

• **Hlas máte zvučný ako väčšina slovenských hercov, čo bol iste predpoklad úspešnosti. Čím ste sa prezentovali na prijímacích skúškach?**

Podľa propozícií som musel preukázať svoje pohybové schopnosti a predniesť ľubovoľnú báseň. Ako Modran som mal v láske štúrovcov, tak som si zvolil báseň Andreja Sládkoviča Omladnám. Doteraz si ju pamätám...

• **Školu ste skončili, stali ste sa pinokrvným hercom...**

Myslel som si, že v škole pobudnem pol roka a potom ako skrachovaný študent si budem hľadať zamestnanie, ale veci sa vyvíjajú inak. Mojm ročníkovým vedúcim bol Ladislav Chudík a ten mi povolil čítať správy v rozhlase skoro ráno a večer o siedmej. Po skončení školy som dostal angažmán do košického divadla, lenže to sme už mali s manželkou dieťa, Košice boli pre mňa ďaleko, a tak som zakotvil v Slovenskom rozhlase – robil som Dobré ráno a privyrábal som si aj v relácii Pozor, zákruta!

• **Ako rozhlasový redaktor a hlásateľ ste podľa všetkého zažili aj obsadenie Bratislavy vojskami Varšavskej zmluvy. Ako si spomínate na tie časy?**

Dvadsiateho prvého augusta ráno som mal vysielateľ, ale v uliciach boli ruské tanky a na ceste zo Štrkovca na Zochovu som tuho rozmyšľal, čo len budem hovoriť. Moje starosti netrvali dlho, dali mi do rúk vyhlásenie ÚV KSS, ďalšie vyhlásenia z Dimitrovky a z komárňanských lodeníc. A tým sme v rozhlase skončili, lebo prišiel ruský dôstojník a vyhnal nás zo štúdia. Okolo šiestej prichádzali k budove rozhlasu ľudia a kričali: „Rozhlas nesmie mlčať!“ Technici a redaktori sme sa dali dokopy a rozhodli sa ilegálne vysielateľ z viacerých miest. Neskôr, ako je známe, sa vysielanie zlegalizovalo, ale keď som 13. novembra v Dome lodníkov nakrúcal prejav Gustáva Husáka, v ktorom vyhlásil, že si z hraníc nedovolíme robiť korzo, bolo jasné, že sa situácia čoskoro zmení na horšiu. Nato ma šéf poslal robiť reportáž z viedenských trhov a dobrácky radil, aby som sa už do Bratislavy nevrátil. Zrejme vedel, čo sa chystá, lebo v Pravde vyšiel článok, že iniciátor ilegálneho vysielania Dunaj emigroval do Rakúska aj s rodinou. Napriek tomu som sa vrátil odovzdať reláciu Pozor, zákruta! a magnetofón Nagra, ale keď ma môj šéf v sobotu ráno našiel v rozhlase, spustil: „Pre Boha živého, čo tu robíš, okamžite choď preč!“ Tak som sa ocitol vo Viedni, kde rok žili rodičia mojej manželky a kde už bola aj moja rodina.

• **Viedeň bola iba prestupná stanica, lebo ste našli uplatnenie za veľkou mláskou.**

Áno. V Európe sme nechceli zostať. Šiesteho februára 1969 sme pristáli na letisku v New Yorku. Urobil som kolokviálne skúšky, stal som sa kňazom, prijal som povolanie v slovenskom zbore v Chicagu a po čase som odišiel aj s rodinou do Totonta, pretože ma lákala veľká potenciálna možnosť pôsobenia

v tamojšom slovenskom a českom zbore.

• **Vo vašom životopise je zaujímavý údaj, že ste boli generálny tajomník Svetového kongresu Slovákov, na čele ktorého stál**

Životné osudy zaviali Dušana TÓTHA, rodáka z Modry, za more, kde sa stal popredným funkcionárom Svetového kongresu Slovákov, blízkym spolupracovníkom Štefana B. Romana, duchovným aj organizátorom kultúrneho života krajanov v Kanade.

Štefan Roman. Ako ste sa popri kňazskej činnosti dostali na tento významný post?

Keď sa kongres v Toronte zakladal, pozvali na zhromaždenie aj nášho biskupa Slovenskej evanjelickej synody a ten ma tam poslal, že viem najlepšie po slovensky, aby som o všetkom mohol informovať. Prišiel som ako pozorovateľ a stretol som sa tam s Kružiakom, Staškom a Kirschbaumom. Vysvitlo, že účastníci zhromaždenia potrebovali do vedenia nejakého nového emigranta a navyše aj luterána. Bol tam zlatý človek – katolícky biskup Andrej Grutka, ďalej Štefan Roman – grékokatolíck, Žid Eugen Löbl, a tak sa obrátili na mňa, aby to bolo ekumenicky vyvážené. Keď som konzultoval so svojím biskupom, že ma navrhujú na funkciu generálneho tajomníka, povedal mi, že to môžem prijať, veď som slobodný človek v slobodnej krajine. Tak som sa dostal do funkcie ako Pilát do kréda.

• **Na Slovensku ste známy aj ako organizátor kultúrneho života krajanov v Kanade. Váš príklon k herectvu sa zrejme prejavil tým, že ste uviedli do života v Amerike a potom v Toronte slovenské divadlo. Ako sa to všetko vyvrátilo?**

Cirkev v zahraničí to nie je len kostol, to je aj kultúrne a spoločenské stredisko, kde sa stretávame pri rôznych príležitostiach. Tak sme si povedali, čo keby sme si zarecitovali, čo keby sme si zahráli divadielko a priblížili slovenskú kultúru našej komunite. Začali sme s divadielkom poézie a malých javiskových foriem, potom sa to pretavilo do väčších divadelných foriem. Najprv sme na našom malom javisku hrali jednoaktovky a napokon aj celovečerné hry. Keď bolo sté výročie príchodu slovenskej emigrácie do Kanady, tak sme preložili do angličtiny Stodolovu hru Bačova žena, nacvičili ju a zúčastnili sa na celokanadskej

prehliadke amatérskych divadiel v Winnipegu. A vyhrali sme...

• **Zrejme sa tým zvýšila chuť hrať divadlo a pridružilo sa k tomu aj sebavedomie. Čo nasledovalo po tomto úspechu?**

Reverend Dušan TÓTH začínal pred rokmi ako rozhlasový spiker aj ako herec.

lebo to si predsavzal i Štefan Roman a Svetový kongres Slovákov, lobovali sme za to aj v Kanade, aby sme sa stali významnou súčasťou v rodine národov.

• **Keď som bol v Spojených štátoch stretával som Slovákov, ale mnohí z vašej generácie už takmer nevedeli po slovensky. Vy hovoríte stále ľubozvučnou slovensčinou. Ako ste si zachovali slovenskú reč? Zachovali si ju aj vaše deti?**

Náš dom, to bolo malé Slovensko. Keď ste otvorili dvere, videli ste slovenskú keramikú, obrazy slovenských umelcov, jednoducho, prišli ste na Slovensko a tam sa hovorilo len po slovensky. A ďakovať Bohu, mojej manželke a mojej mamičke, ktorá k nám chodila, aj naša dcéra narodená v Chicagu hovorí perfektne po slovensky, práve tak ako hovorím aj ja. Keď si telefonujem so synom lekárom, on zvyčajne začne hovoriť po slovensky, ale potom prejde na anglickú konverzáciu. Pre mňa je slovenský jazyk ako lopata, ktorou pracujem ako kazateľ v kostole i na javisku. S manželkou sme ľpeli na tom, aby sa v našej rodine hovorilo po slovensky.

• **A vaše vnúčatá? Učia sa po slovensky?**

Moja vnučka Anika má slovenský pas – stala sa slovenskou občiankou. Poviem vám, ako sa to stalo. Anika má sedemnásť rokov, je futbalová brankárka, reprezentovala Ontário na majstrovstvách Kanady a reprezentovala aj Slovenskú republiku v marci toho roku na majstrovstvách Európy vo Švédsku. V septembri ju pozvali na sústredenie pred dvoma priateľskými zápasmi so Slovincami a potom futbalistky odídu do Macedónska odhrať kvalifikačný zápas pred majstrovstvami Európy. Privediem ju na Slovensko, budem ju sprevádzať aj na zápasoch a potom sa musí vrátiť do Toronta, lebo ešte chodí do školy.

• **Vnučka sa podala na svojho starého otca, ako som to dozvedel, vy ste hrávali hádzanú. Anika už hovorí po slovensky?**

Učí sa. Hovorím jej: „Zaspievaj mi slovenskú hymnu, a ona sa postaví a začne: Nad Trtlou sa blýska...“ Viete, pre ňu je veľmi ťažké, skoro nemožné vysloviť také spojenie spoluhlások, akými sa začína slovenská hymna. Ale už sa to naučila a učí sa ďalšie komplikované výrazy. Na tréningu kričí na spoluhráčku: „Pozor na nu!“ Opravujem ju: „N.j.u., vyslovuj pekne po slovensky – na ňu.“ Takto postupne sa učí reč svojho starého otca. Po päťdesiatich rokoch sa kruh uzatvára: My sme zo Slovenska odišli a naša vnučka sa sem vracia ako slovenská reprezentantka v dievčenskom futbale. Myslim si, že nie sme suchá ratolesť na tele národa. Žijeme ako Slovinci v našich deťoch a vo vnúčiach, ktoré už majú iný domov, ale vraciame sa tam, kde sú hroby našich predkov.

Čo zjednotilo parlament, aby konal ako kriminálne organizovaná skupina? Zákon na ochranu pred hrozbou Harabina

Štefan HARABIN – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Politici prakticky celého politického spektra – ako lídri koalíčno-opozičných strán v Národnej rade SR – sa verejne správajú nedemokratickým spôsobom. Navzájom sa síce navonok politickými prestrelkami likvidujú, ale keď hrozí nástup trestnoprávnej zodpovednosti, spoja sa a odpália spoločne pre nich nebezpečného policajta, prokurátora, resp. sudcu. Poslanci NR SR totiž ústavnou väčšinou schválili pozmeňovací návrh poslancu strany Sloboda a Solidarita (SaS) Alojza Baránika k novele sudcovského zákona. Baránik presadil, že sudca, ktorý bude kandidovať vo voľbách do NR SR alebo v eurovoľbách, príde o talár.

Parlament prijal zákon špeciálne kvôli mojej osobe, aby som nemohol ako sudca hovoriť „akože“ do politiky. Za zákon hlasovali všetci poslanci. Proti hlasovali len dvaja poslanci za Smer – Igor Choma a Martin Nemky a Anton Hrnko za SNS. Zdržali sa poslanci za ĽSNS a desiatí poslanci sa nezúčastnili na hlasovaní.

■ KLAMSTVÁ LIBERÁLOV

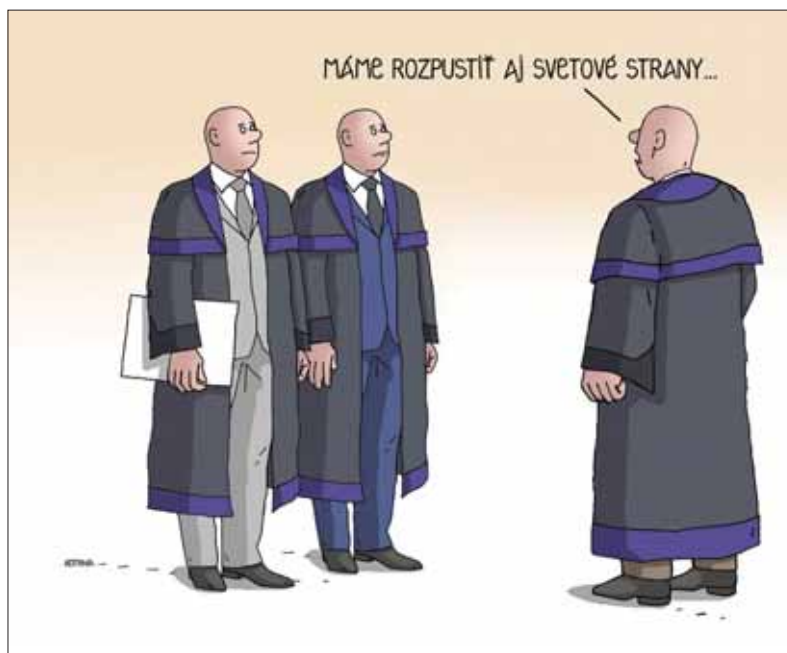
„Máme tu situáciu, keď istý sudca v pracovnom čase, teda v pracovnom čase vo svojej kancelárii, vysiela, nahráva videá, ktoré si dáva na svoj komunikačný kanál, kde hrubým spôsobom uráža svojich politických oponentov, kde klame, kde sa vyhráža, kde v podstate prevádzkuje protiprávnu činnosť, a to všetko, tak sa zdá, je dovolené,“ argumentoval Baránik. Je to klamstvo, keďže žiadne svoje video som nepripravoval vo svojej kancelárii ani

POD POKRIEVKOU

v pracovnom čase, čo sa dá pri každom videu overiť. Pozoruhodná je aj bohapustá účelovosť, keď sa tento zákon proti Harabinovi odôvodňuje potrebou odpolitizovania justície. Súčasťou justičného systému je, samozrejme, aj prokuratúra, pritom vo vzťahu k prokurátorom takéto obmedzenie neurobili. Spomeňme si na štátneho tajomníka u Lipšica prokurátora Žilinku, ktorý sa z politiky vrátil naspäť na prokuratúru.

■ KISKOVE SPISY

Ako sudca som začal politikom prekázať poukazovaním na ich nezá-

konnosti. Začalo sa to, keď nerespektovali súdne rozhodnutie môjho senátu, že inšpekcia ministerstva vnútra pod ministrom vnútra je nezákonná. Dnes to zrazu všetci uznávajú a chcú urobiť nápravu. Bol som taktiež prvý, kto poukázal na to, že Kiska má na súdoch dvadsaťdvatisíc exekučných spisov a že štátne orgány mu nezrušili firmy po piatich rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, ktoré konštatovali, že si účtujú vysoké úroky. Bol som to rovnako ja, keď som poukázal na Kiskovo podvodné vydržanie pozemku pod Tatrami, čo dnes

radi opakujú politici zo Smeru, ktorí v čase mojej konštatácie boli ticho a teraz hlasovali, aby ma v budúcnosti umlčali. Natočil som desiatky videí, z ktorých sa dozviete aj to, že RTVS v súdnych sporoch, hoci platí celé oddelenie vlastných právnikov, si platí z peňazí koncesionárov externých advokátov, ktorí zbytočne naťahujú súdne konania. Alebo že je tu rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, ako poškodené čelné sklo od kameňa je vám poisťovňa povinná preplatiť zo zákonnej poisťky, čo poisťovne v spolupráci s politikmi drzo ignorujú.

V neposlednom rade je tu moja ústavná sťažnosť na priebeh prezidentských volieb. Kým sa o nej nerozhodne, volebný proces nebude ukončený a inaugurácia prezidentky pred ukončením volebného procesu bola – podľa môjho názoru – nelegálna. O nejaký čas to zrejme začne po mne opakovať aj strana Smer, pričom teraz sa na tejto nelegálnosti veselo zúčastnila. Veľkou mierou sa na rozklade právneho štátu podieľala aj zrušením amnestií, nekonaním kontrolných orgánov – či už vo vzťahu k úžerníckym úrokom, poisťovniam a v neposlednom rade úplnou politizáciou ústavného súdu.

■ KOŠICKÉ OTÁZNIKY

Práve v prípade ústavného súdu môžeme hovoriť o úplnej strate dôveryhodnosti tejto inštitúcie, kde si politici nominujú svojich ľudí, ktorí majú na revanš v budúcnosti zabezpečiť ich bez-trestnosť. Namiesto sudcov, profesorov a erudovaných odborníkov na ústavné právo sa stávajú sudcami zväčša poslanci Národnej rady SR.

Poslednou zvolenou kandidátkou na ústavnú sudkyňu je poslankyňa za Most – Híd Edita Pfundtnerová. Nikto z vás zrejme nepochybuje, že ide o „ústavnoprávnu expertku“, ktorá má za sebou okrem sudcovskej kariéry aj sťažne na medzinárodných súdoch, a nie osobu, ktorá sedí desať rokov v parlamente a predtým pracovala v poisťovni Allianz. Ďalší kandidát Procházka nepotrebuje komentár. Aby sme Mostu – Híd nekrivdili, tak nomi-

novali aj jedného naozajstného sudcu, a to Luboša Szigetihho z Galanty. Síce sa na jeho adresu práve Harabin vyjadril, že ide o sobášneho podvodníka, ktorý falšoval súdnu zápisnicu a rozhodoval spory v Bugárov prospech, ale na rozdiel od ostatných aspoň vie, ako sa oblieka talár.

Vrcholné číslo rozkladu právneho štátu však predviedol novozvolený predseda ústavného súdu Fiačan, ktorý hoci má na stole nevybavenú sťažnosť na priebeh prezidentských volieb, veselo ide inaugurovať novú prezidentku, aj keď volebný proces bez zamietnutia alebo prijatia sťažnosti nie je ukončený, a zároveň ju osobne prijíma na Ústavnom súde SR. S akým cieľom? Aby jej dopredu garantoval, že bude hlasovať v jej prospech? A pred celou verejnosťou ukázal všetkým sudcom vzor, že majú na Vianoce doma prijímať obžalovaných, aby ich obdarovali, a tým si získali priazeň sudcu, aby ich po prijatí vianočných darčiekov následne oslobodil. A teraz si predstavte, že takíto „experti“ majú rozhodovať o mojej sťažnosti a zajtra možno o vašej. Toto je výsledok, keď o tom, kto bude sudca a či je amnestia zrušiteľná, rozhodujú právní analfabeti v parlamente.

■ HORŠIE TO NEBUDE

Pokiaľ sudcov budú voliť politici, lepšie to vyzerá nebude. Naopak, možno sa dočkáme ďalšieho návrhu z dielne SaS, kde „právny expert“ Baránik navrhne, že je diskriminačné, aby sa sudcom ústavného súdu mohli stať iba ľudia s právnickým vzdelaním. Ako k tomu príde taká Nicholsonová alebo Farská, že nemôžu byť navrhnuté aj ony? O čo by boli horšie než to, čo tam je teraz? Riešenie sa črtá len jedno. Zrušiť ústavný súd a vytvoriť ústavnoprávne kolégium na Najvyššom súde SR, ktorého členov by si volili sudcovia bez zasahovania politikov.

Postoje a tvrdenia autora vyslovené v článku sa nemusia zhodovať so stanoviskom redakcie, ktorá doň vložila len svoje medzitulky.

Putin v Petrohrade oznámil doktrínu globálnej konfrontácie s USA Ruský dedolarizačný ochranný dáždnik

Radoslav ŽGRADA – Foto: ZATL

Začiatkom júna sa na Petrohradskom medzinárodnom ekonomickom fóre udialo vystúpenie, ktoré sa iste stane historickým medzníkom v oblasti geopolitiky. V prejave, ktorý viacerí analytici označujú ako druhý „mníchovský“, čím zdôrazňujú jeho mimoriadnu dôležitosť, a ktorý mnohí pocho-pili ako vyhlásenie otvoreného súperenia Ruska a Číny s doterajším svetovým hegemonom, vystúpil prezident Ruskej federácie Vladimir V. Putin.

Už v roku 2007 na Mníchovskej bezpečnostnej konferencii Putin kritizoval politiku USA a systém, ktorý vytvorili. Vyčítal USA časté obchádzanie medzinárodného práva pri riešení konfliktov, bezdôvodné miešanie sa do záležitostí iných krajín, vyjadril obavy z bezuzdného zbrojenia a nestability vo svete. V Petrohrade sa kritika premenila už na otvorené vyhlásenie globálnej opozície voči USA a jeho politike.

■ OBCHODNÉ VOJNY

Putin otvorenejšie ako inokedy vyjadril postoj, že Rusko už nebude akceptovať porušovanie medzinárodného práva Američanmi a systém ich svetovej nadvlády, čo anglosaskí komentátori označili za trúfalosť a aroganciu. Dôležitým historickým medzníkom je fakt, že Rusko a Čína vylúčia americký dolár zo svojho obchodovania, čím v podstate oficiálne ohlásili možný začiatok konca jeho fungovania ako dominantného svetového platidla a nástroja amerického nátlaku. Pôvodné nastavenie svetového systému kladlo krajiny Západu, najmä Spojené štáty americké, do výnimočného postavenia, a to im dávalo politické výhody a bezpečný ekonomický zisk.

„Všetkým vnucovaný model nadvlády USA je cesta k nekonečným konfliktom, vojnám, a to nielen obchodným. Sú to boje všetkých proti všetkým bez pravidiel,“ vyhlásil ruský prezident. Globálny obchod poškodzuje nárast otvoreného aj skrytého protekcionizmu, umožňuje likvidáciu konkurentov nethovými prostriedkami, využívanie konfliktov na ekonomické obohatenie a získavanie výhod pre vlastné korporácie.

V neposlednom rade sa obchodné vojny stali prirodzeným prístupom USA k zvyšku sveta.

„Dnes pred nami vznikajú dva scenáre ďalšieho vývoja situácie. Prvým je prerod univerzálneho modelu globalizácie, jeho zmena na paródiu, na karikatúru seba samého. Spoločné medzinárodné pravidlá

ANALÝZA

sa budú rušiť zákonmi, administratívnymi a súdnymi mechanizmami jednej krajiny alebo skupiny vplyvných krajín, ako to robia dnes, a to hovorím s ľútosťou, Spojené štáty, keď rozširujú svoju jurisdikciu na celý svet,“ povedal ruský prezident. Ako príklady Putin uviedol výstavbu plynovodu Nord Stream 2 a americký boj proti čínskej korporácii Huawei.

Aj keď je Nord Stream 2 v záujme všetkých jeho účastníkov, napriek tomu sa proti nemu vedie zúrivá kampaň, pretože nie je v záujme „tých, ktorí si zvykli na výnimočnosť a na to, že je im dovolené všetko“. Ďalej pokračoval: „Takýto model nielenže protirečí logike normálneho medzinárodného správania, ktoré vzniká v reáliách zložitého multipolárneho sveta, ale to hlavné – nie je zodpovedajúci pre úlohu budúcnosti. V multipolárnom svete však niečo také fungovať nemôže, potrebné sú pravidlá, ktoré budú platiť pre všetkých, a ktoré umožnia všetkým reálne súťažiť, inak tu budú nekončiacie konflikty bez pravidiel,“ konštatoval Putin.

Podľa Putina je dolárový systém v kríze, pretože sa stal nástrojom nátlaku

Ruský prezident Vladimir PUTIN počas vystúpenia na Petrohradskom ekonomickom fóre, kde predniesol prejav mimoriadneho významu.

USA na ostatné krajiny. Treba hľadať riešenia založené na reálnych podmienkach a dobrým začiatkom by mohlo byť zrieknuť sa sankčných vojen, ktoré nikomu neprospeievajú.

■ HLBOKÉ ZMENY

„Čo sa týka financií, spomeniem: hlavné globálne inštitúty tu boli vytvorené ešte v rámci Brettonwoodského systému pred sedemdesiatimi rokmi. Jamajský valutový systém, ktorý ho nahradil v sedemdesiatych rokoch, potvrdil prioritu dolára. Vo svojej podstate však nevyriešil hlavné problémy: po prvý ide o rovnovahu valutových vzťahov a obchodnej výmeny. Odtedy sa objavili nové ekonomické centrá, vyrástla dôležitosť regionálnych mien, zmenila sa rovnováha síl a záujmov,“ povedal Putin. „Je očividné, že tieto hlboké zmeny vyžadujú adaptáciu medzinárodných finančných organizácií, zmenu roly dolára, ktorý, keď sa stal sve-

tovou rezervnou menou, zmenil sa dnes na instrument tlaku krajiny, ktoré ho emituje, na celý zvyšok sveta. Mimochodom, z môjho pohľadu je veľkou chybou americkej finančnej moci, ale aj politických centier to, že samy ničia svoje prednosti, ktoré boli vytvorené Brettonwoodským systémom,“ dodal prezident.

Za najpodstatnejšiu možno považovať práve kritiku dolára ako hlavnej svetovej rezervnej meny. „Pozícia dolára musí byť znova prehodnotená! (...) Dôvera v dolár proste padá,“ znelo jasné posolstvo z tribúny.

■ DLHÝ BIČ

Za úsilím o vylúčenie dolára vo vzájomnom obchode stojí americká protekcionistická a sankčná politika, v neposlednom rade geopolitika, vytlačenie nových dolárov v podstate nič nestojí, tie si však ako platidlo musia iné krajiny kúpiť za reálne hodnoty (tovary a služby), čím USA získava výhodu, ktorá sa dá opäť využiť na zbrojenie, a tým na vytváranie sily potrebnej na ďalšie udržiavanie Pax Americana. Dolár dobre plnil funkciu svetového obeživa už od prvej svetovej vojny, keď postupne vytlačil britskú libru, a v roku 1944 bol v Bretton Woode oficiálne konštituovaný za hlavnú svetovú rezervnú menu; toto postavenie nestratil ani po tom, čo v roku 1971 prešiel od viazanosti na zlato na pohyblivý menový kurz. Dodnes tvorí depozit 61,7 percenta všetkých valutových rezerv krajín sveta.

V konečnom dôsledku sú peniaze krvou ekonomiky, ktoré zabezpečujú výmenu tovarov a vyjadrujú ich hodnotu.

USA však zneužívajú postavenie dolára ako svetovej rezervnej meny na trestanie nepohodných režimov.

■ ZLATO JE ZLATO

Bude to ešte nejaký čas trvať, než sa jún alebo euro stanú vážnymi konkurentmi doláru, a je i možné, že úplne neuspeli. No dolár už pomaly stráca svoju pozíciu hlavnej rezervnej meny. Podľa Medzinárodného menového fondu sa jeho podiel na devízových rezervách znížil zo sedemdesiatdva percent v roku 2001 na šesťdesiatdva percent v roku 2018. Súbežne s tým mnoho krajín zvyšuje svoje zlaté rezervy, nákup drahých kovov pokračuje na predtým nevidanej úrovni. Zlaté zásoby centrálnych bánk narástli o 651,5 tony len v roku 2018, vykazujú dáta WGC. Rusko je v rebričku nakupujúcich na špiči, svoje zásoby za minulý rok zvýšilo približne o dvestosedemdesiatštyri ton. Počas prvých piatich mesiacov Rusko nakúpilo ďalších sedemdesiatosem ton. Teraz drží približne 3,7 percenta svetových zásob zlata. Rovnako Čína nakupuje zlato, aby „odtrhla“ svoje rezervy od amerického dolára. Krajina v ostatnom čase predáva americké cenné papiere vinou prebiehajúcej obchodnej vojny so Spojenými štátmi americkými reprezentovanými Trumpovou administratívou. Pokiaľ trend s prechodom od dolára k iným menám a z mien na zlato bude pokračovať, o čom sa nedá pochybovať, keďže nové dynamické centrá moci odmietajú nadvládu moci USA nad zvyškom sveta, bude dolár i naďalej strácať status rezervnej meny. Tento proces však dramaticky zrýchľuje americká zahraničná politika, ktorá svojou pokračujúcou sankčnou politikou môže vyvolať zrýchľujúci kumulatívny negatívny efekt na dolár. Spojené štáty americké získali v tomto smere geopolitických vyzývateľov najťažšej veľmocenskej kategórie – Ruskú federáciu, zabezpečujúcu dedolarizácii obranný dáždnik vlastníctvom takmer šesťtisícosemsto jadrových hlavic, a Čínsku ľudovú republiku, krajinu, ktorá už USA dobehla v HDP čo do parity kúpnej sily.

FEJTÓN

Bolo to slávnostné popoludnie. Prišiel aj šéf z ústredia. Nasledovali ďakovné reči, slávnostné prípitky, kavičky i občerstvenie. Jusko v obleku a s kravatou bol stredobodom pozornosti. Všetci mu ďakovali i ospravedlňovali sa, ak bolo čosi zlé. Aj on oplácal rovnakou mincou. Napokon, tak to má byť pri odchode do dôchodku. Uvedomil si, aké mal šťastie, že po revolúcii v roku 1989 ani jeden deň nebol nezamestnaný. Vďaka vyjadreniam dôvery a následnému konkurzu, kde uspel. A potom sa už štvrel hore. Všetko bolo podriadené robote, určite si to odniesla aj rodina, ktorej sa už toľko nevenoval. Keď si nedávno všetky plusy i minusy hodil na misku váh, aj za príspevnia manželky Márie, prevážilo poznanie, že je najvyšší čas požiadať o dôchodok. Šéf z ústredia ho síce prehovárал, aby ešte rok-dva potiahol, ale on sa pevne rozhodol, prihládajúc aj na skúsenosti mnohých známych, ktorí nedokázali odísť v pravý čas. Hospodárske výsledky hovorili jasnou rečou, svojmu nástupcovi odovzdával firmu v dobrej kondícii.

Odchod do dôchodku

„Šéf, budete mi veľmi chýbať!“ ozvala sa ekonómka Veronika. V poslednom čase, keď sa pripravoval na odchod do dôchodku a zhromažďoval všetky potrebné údaje pre svojho nástupcu, spolupracoval práve s ňou. Vyhovovalo mu, že bola puntičkárka podobne ako on. „Nebojte sa. Vy so svojimi schopnosťami sa určite nestraťte.“ povzbudil ju, aj keď mu bolo jasné, že každý šéf sa obklopí svojimi ľuďmi. Napokon, aj on si Veroniku vyhládol na svojom predchádzajúcom pôsobisku. Ale v jednom mal pravdu, iste sa nestráti, ak už sa neudrží v ich firme, tak ju s radosťou prijímú v inej. Lebo dobrých, spoľahlivých ekonómov nie je nikdy dost...“

Tibor, ktorý po ňom preberal funkciu, sa tiež zastavil na slovo poďakovania. „V našej robote je toľko nástrah, že určite budem potrebovať tvoju pomoc. Za tú doterajšiu veľká vďaka,“ prihovoril sa mu s pohárkom v ruke. Zbližili sa počas posledných týždňov, keď ho Jusko zasväcoval do tajomstiev úspešného napredovania firmy či zoznamov s dodávateľmi i odberateľmi. Nemusel, robil to navyše, mnohí mu to zazlievali, prízvukovali, že to už nie je jeho starosť, nech sa v tom Tibor sám zorientuje. Nedalo mu to, odovzdal mu takmer všetko, čo vedel. Takmer, lebo to, čo sa dozvedel pri početných služobných cestách, zamlčal. Čo ho bude znepokojovať tým, že hospodárske výsledky v nasledujúcich rokoch už nebudú také priaznivé, ako keď sa firma reštartovala po finančnej kríze v druhom desaťročí nového tisícročia. Bol skutočne najvyšší čas zbaviť sa takýchto pocitov neistoty. Nie všetci sa toho dožijú pri relatívne dobrom zdraví. Uvedomoval si, že nebude veru ľahké odstrihnúť sa od doterajšieho spôsobu života. Ale už musím, vravel si zakaždým, keď ho prepadli pochybnosti a v duchu sa zastrájal pokračovať. Pretože ak chcete byť úspešní, musíte sa do toho vložiť celý a obetovať rodinu, čas, všetko.

Pozeral na hodinky a pomaly vypravádzal svojich hostí i bývalých podriadených. Bola takmer polnoc, keď sa taxikom dostal domov. V dobrej nálade, ale nie pod parou. Manželka Mária ho čakala sledujú televíziu. Nemohla zaspáť. Uvedomil si, koľkokrát za tie roky takto čakala na jeho príchody. Objal ju namiesto pozdravu. Doniesla šampanské, otvoril a nalial do pripravených pohárov.

„Dnes už budeš spať s dôchodcom,“ pokúsil sa o žart. „Chvíľu ešte potrvá, kým sa ním staneš,“ povedala prorocky. Aj v tom mala pravdu. Presvedčil sa o tom už zväčsa ráno, keď vstal napriek tomu, že ešte mohol pokojne spať. Zvyk je železná košľa a nebude veru ľahké vyzliecť sa z nej.

Marián ŠIMKULIČ

Štátoprávne postavenie Slovenska očami tajomníka MS Štefana KRČMÉRYHO

Erudované úvahy vizionára o aktuálnych témach

Lukáš KRAJČÍR, Slovenský historický ústav Matice slovenskej

Pred sto rokmi sa jedným z dvoch tajomníkov obnovenej Matice slovenskej (MS) a viacerých jej vedeckých odborov stal všestranne erudovaný intelektuál Štefan KRČMÉRY. Napriek jeho rozsiahlym matičným organizačným a vydavateľským aktivitám, tvorbe literárnych a vedeckých prác sú menej známe jeho úvahy o dobových spoločenských témach. Kritik hlasistického hnutia, no úprimný vyznávač humanistických hodnôt protektora MS a prezidenta republiky T. G. Masaryka ponúkal menej emotívny a viac objektívny a vecný prístup v otázkach samosprávy Slovenska a jeho rovnocenného postavenia s českými krajinami.

Štefan KRČMÉRY ako maturant

Štefan KRČMÉRY svoju predstavu o štátnom usporiadaní určite tlmočil aj Tomášovi G. Masarykovi.

Životnou družkou Štefana KRČMÉRYHO sa stala Helena Karlovská, dcéra statkára v Pribovcích, ktorá sa tiež venovala literárnej tvorbe, najmä pre deti.

Pri vnímaní postavenia Slovenska vychádzal z jeho geomorfologických predurčení, ktoré by mali byť východiskom v priznaní zvláštného štátoprávneho statusu: „Slovensko je naša krajina, rozčlenená nespočetnými dolinami riek a potokov. V tejto veľmi zložitej zemepisnej forme umiestňovalo sa kedysi živé telo národa nášho, už i pôvodne rozmanite členené, a v nej potom rástlo cez dlhé storočia. Kraje s krajinami, pohoriami oddelené, sa nebárs stýkali, ich život rástol osobite, rozvíjal sa zo svojich koreňov samobytné a rozvil sa v pestrú storakosť.“ Krčmery podčiarkoval význam prírodných procesov pri utváraní špecifických regiónov, politicky sformovaných do uhorských stolíc (žúp).

■ ZÁSTOJ VIERY

Mostom medzi týmito osobitnými útvarmi bolo podľa neho „náboženstvo, poťažne život cirkevny s jednotným obsahom a obradom“. Slovenská spoločnosť však očami Krčmeryho delená na katolícku a evanjelickú komunitu dokázala preklenúť i tieto náboženské disproporcie, a to najmä vďaka slovenskému nacionalistickému hnutiu v 19. storočí, ktorého vedúci činitelia „20. marca 1849 išli od panovníka žiadať, aby Slovensko sriadené bolo ako osobitná korunná zem“.

Krčmeryho otec a starý otec patrili k významným predstaviteľom štúrovskej, matičnej a národnárskej rodiny a v takomto duchu bol vychovávaný aj mladý Štefan. Národno-politické hnutie za samosprávu Slovenska z predrevolučných čias vnímal aj v nových česko-slovenských pomeroch za prirodzený vývoj na ceste k demokracii. Nie nadarmo tvrdil, že „Slovensko je krajinou malých dedín. 1280 slovenských obcí máme, ktorých obyvateľstvo nepresahuje počtu 500. Slovenský ľud po našich dedinách žije sraštený so svojou zemou. Ona formovala jeho myšlienkový svet“. Obecna samospráva do dnes vystupuje ako základný kameň funkčnej občianskej participácie na veciach verejných, profilovanej „zdola“ od radových občanov.

■ MATIČNÉ ŠTRUKTÚRY

Význam samosprávnych obcí v Krčmeryho povedomí je exemplárne vidieť na príklade vnímania miestnych výborov Slovenských národných rád (SNR), ktoré sa hro-

madne rozrastali po slovenských obciach na prelome rokov 1918 – 1919. V liste svojej nadchádzajúcej manželke Helene Karlovskej uviedol, že „Matica je najväčší národný spolok, ktorý má u nás veľké povolanie. Obzvlášť by mala veľké povolanie, keby sa vybudovala podľa toho plánu, aký som ja navrhol“. V čase vládneho nariadenia o ich rozpustení prišiel s kompromisným návrhom, ktorý počítal s ich transformáciou na miestne odbory Matice slovenskej. Ak hovoril o odlišnostiach medzi Čechmi a Slovákmi, tak nepochybné chcel slovenské špecifiká pestovať cez upevnenie kultúrneho povedomia dedinského ľudu.

Kultúra bola pre kultúrneho pracovníka Krčmeryho nepochybné kľúčovým hýbdlom slovenského národného uvedomenia. Kultúra ako základný atribút nielen slovenskej individuality, ale aj cesty k nezávislosti jednotlivca v spoločnosti. Ako tajomník Matice slovenskej ju hodlal zapojiť do tohto ambiciózneho plánu, ktorého cieľom bolo slovenskú spoločnosť pretaviť výchovou, vzdelávaním (vybudovanie knižníc, spevokolov, divadiel, prednáškových sál) a pestovaním pozitívneho vzťahu ku kultúre na moderný európsky národ, ktorý si dokáže demokratickú samosprávu vybudovať, upevniť a uhlásiť.

■ ŽUPNÉ ZVÄZY

Neostal mu však ľahostajný ani vývoj na župnej a celoslovenskej úrovni. Pozorne sledoval ústavnoprávne ukotvenie Česko-Slovenska, ktoré riešilo aj štátoprávne postavenie Slovenska. V liste Jozefovi Škultétymu z októbra 1920 sa sympaticky vyjadril k personálnym zmenám na županských postoch, keď sa do popredia dostalo viacero autonomisticky zmýšľajúcich verejných činiteľov.

Odmietal platonické vyhlásenia o slovenskej autonómii a radšej vyzdvihoval trialistickú koncepciu zákona, v ktorej Čechy, Morava-Sliezsko a Slovensko mali vystupovať ako rovnocenné zemské (krajinské) župné zväzy na čele s vrchnými županmi. Privítal aj prisľúbené utvorenie školských a poľnohospodárskych rád pre napĺňanie špecifických záujmov krajín. Zákon sa však ako celok nezrealizoval, lebo ho kritizovala česká aj slovenská strana.

Krčmery očakával skorú novelizáciu župného zákona, prehĺbenie

samosprávy, a preto navrhoval niekoľko zmien. Odporúčal voľbu nielen dvoch tretín, ale všetkých zástupcov do župných zastupiteľstiev a zborov zemských (krajinských) župných zväzov. V rokoch 1920 – 1921 vďaka výraznej finančnej dotácii Ministerstva školstva a národnej osvety absolvoval študijný pobyt vo Francúzsku, Švajčiarsku a v Kráľovstve SHS, pretože ako uviedol v liste P. O. Hviezdoslavovi, „treba sa z našich idyllických zátiší trochu rozhladiť po svete“.

Zhromažďoval informácie o samosprávnom postavení Alsaska, Provencalska, o švajčiarskych kantónoch i o vnímaní autonomistického hnutia v Slovinsku. O týchto veciach pravidelne informoval v zaslaných listoch Jozefa Škultétyho, Alicu Masarykovú i redakciu Národných novín. Pobytom v týchto lokalitách si upevňoval svoju prozápadnú kultúrno-spoločenskú orientáciu a menovite provencalské pomery ponúkal za vzor v riešení samosprávy Slovenska.

■ MARTINSKÉ CENTRUM

V prvom decénií Česko-Slovenska venoval Krčmery veľkú pozornosť vybudovaniu hlavného centra Slovenska. Do veľkej miery akceptoval úvahy Fedora Ruppeldta, ktoré boli založené na vybudovaní Turčianskeho Svätého Martina ako národno-politického a kultúrno-spoločenského centra Slovenska. Argumentoval majoritným zastúpením slovenskej komunity a živými spomienkami na Memorandum národa slovenského, ženský spolok Živena, Národný dom, ale aj na založenú a obnovenú Maticu slovenskú. Martin si predstavoval ako centrum vzdelania, v ktorom sídlia vysoké školy (filozofická, právnická a teologická fakulta), národné múzeum a divadlo, ale aj knihtlačiarne, redakcie a výstavnice.

V liste z mája 1928 dokonca písal Antonovi Štefánkovi o Brne ako o hlavnom meste republiky, ktorého situovanie by bolo dopravne i duchovne (katolícky) Slovensku bližšie než excentricky situovaná Praha. O postavení Bratislavy sa v roku 1926 rozpísal v liste Alici Masarykovej, keď dnešné hlavné mesto si predstavoval ako finančné a hospodárske centrum, čo mu v konečnom dôsledku ako multikultúrnemu mestu s obchodnými tradíciami tamojšieho obyvateľstva i pri-

rodzene prináležalo. „V Bratislave (...) sa tvorí akýsi celkom osobitný svet. (...) Pán Kornel Stodola nosí v duši plán (dosť fantastický) o polmilionovej Bratislave so svetovým obchodom. (...) Ide o to, premyslieť plán systematického, paralelného budovania oboch miest, každého v svojom zmysle.“ Krčmery sa tak prikláňal k téze duálneho systému dvoch územných centier, ktoré nie sú ani dnes v zahraničí výnimočné (Washington – New York, Berlín – Frankfurt).

■ SLOVENSKO V EURÓPE

Krčmeryho úvahy o postavení Slovenska však postupne naberali širší európsky rozmer. Keď začiatkom tridsiatych rokov 20. storočia sa vo viacerých európskych krajinách upevňoval komunizmus, fašizmus a národný socializmus, apeloval na českú a slovenskú verejnosť, aby nebola ľahostajná voči týmto pohybom a chopila sa iniciatívy v európskom demokratickom priestore. V júli 1932 upozorňoval v literárne orientovaných Slovenských pohľadoch na strategické postavenie česko-slovenského štátu medzi záujmami Moskvy, Ríma a Berlína a priam prorocky šesť rokov pred mnichovským diktátom upozorňoval, že od postoja Čechov a Slovákov bude závisieť budúcnosť nového geopolitického usporiadania.

Jeho koncepcie však nekopirovali paneurópske hnutie. Integritu Európy nepochybné vnímal na báze spoločných kresťansko-humanistických hodnôt, ale menej na definovaní nepriateľa Európy. Podľa Krčmeryho iba zapojenie zdemokratizovaného Ruska a Veľkej Británie malo zmysel v úvahách o európskej integrácii. Veril, že takýto projekt spolupráce sa nestane nástrojom presadzovania nemeckých a talianskych agresorských aspirácií, ale povedie k rovnováhe a stabilizácii európskej demokracie.

Štefan Krčmery tak na rozhraní svojho duševného zdravia a na začiatku nástupu nemeckého nacizmu zavŕšil svoje samosprávne vízie až v geopolitickom európskom priestore. Verný svojim kresťansko-demokratickým hodnotám, občianskej samospráve Slovenska a spoločnej európskej rodine národov ho nepochybné stavia medzi poprednými osobnosťami slovenských dejín s aktuálnymi nadčasovými posolstvami.

Tradične lákavý obsah letného dvojčísła Slovenských pohľadov Drámy príbehov, živé témy, nová tvorba

Radoslav ŽGRADA – Foto: Emil SEMANCO

Na pulloch časti knižných predajní a novinových stánkov je už letné dvojčíslo Slovenských pohľadov, periodika vydávaného Maticou slovenskou, ktorého začiatky siahajú už do čias Jozefa Miloslava Hurbana. A čo je dôležité – vždy dokázali byť na tepne svojho času. Opäť, ako to už býva každé leto, je dvojčíslo mimoriadne bohaté a zaujme široký okruh čitateľov.

V úvodníku prináša úvahu o dnešnej dobe od esejistu Pavla Dinku pod názvom Rozkoš posledného človeka, ktorého zamyslenia dobre poznajú najmä čitatelia Literárneho týždenníka, krátke pripomenutie básnika, mysliteľa a maticiaru Štefana Krčméryho, básnické príspevky od Jozefa Trtola, Ireny Baláza, Mariána Šidlika a Ladislava Volka.

Peter Cabadaj znova preukázal svoju odbornú erudovanosť v článku, v ktorom opisuje reflektovanie cyrilo-metodskej misie v slovenskej literatúre od bernolákovských čias až po súčasnosť. V historicko-teme zostáva aj Milan Augustín – ako podnet jeho state mu slúži nedávno vydaná kniha Nestorov letopis. Zamýšľa sa nad problematikou týchto historických prameňov a nad dobou, keď sa tvorili.

■ ZLOČIN PO SLOVENSKY

Slavo Kalný prichádza s reportážou z východného Slovenska z čias na konci vojny. Vo svojej pravidelnej rubrike Luba Šajdová vyspovedala legendu slovenskej škandinavistiky docenta Milana Žitného so zameraním na dvoch dánskych veľikánov – na Sorena Kierkegaarda a Hansa Christiana Andersena. Profesor Dalibor Hajko píše o svojom profesijnom

kollegovi literárnom kritikovi Samu- elovi Boldockom. Čitateľským magnetom čísla je istotne ukážka z pripravovanej knihy Jána Čomaja, ktorú na jeseň vydáva Matica slovenská, Zločin po slovensky. Ide o desivú krimireportáž o masovom vrahovi Rigovi, nenápadnom malom Rómovi z Modry, ktorý za sebou zanechal deväť vyhasnutých ľudských životov. Obsiahla kniha bude akými literárne spracovanými dejinami slovenského zločinu v druhej polovici dvadsiateho storočia – vlastne až do dnešných dní. Milan Zelinka nám predstavuje zbierku krátkych próz pod názvom Popoludnie. Jozef M. Rydlo pripomenul život a zásluhy Gorazda Zvonického. Lubomír Feldek preložil divadelnú hru Jiřího Vondráka o živote Vladimíra S. Vysockého. Slovenské pohľady prinášajú v letnom dvojčíslu prvú časť tejto ukážky Trojica príspevkov, ktorá zaujme svojou originalitou témy i spracovaním. Profesor J. Kačala sa vo svojom cykle Panoráma slovenských jazykovedcov slovakistov v 20. storočí tentoraz zameria na život a prácu Antona Habovštiaka.

Číslo odľahčí Medard Slovník svojou ukážkou z rozprávky Goral Karol a zázračná bylina. V historickej téme zostal aj Viliam Apfel príspevkom Posledné tajomstvo Matúša

Čáka. Pikantnú ukážku zo svojho pripravovaného románu nám predstaví Peter Štrelinger. Miroslav Pius v príspevku Aj bohyně majú ľudské osudy píše o neolitických vyobrazeniach ženských figúr a ich možnom význame. Stretnutie dcéry a otca, ktorý pred rokmi opustil rodinu, je zaujímavou spracovanou Mariánom Škotkom. Andrej Ferko a Peter Jaroš prinášajú ukážku scenára pôvodného slovenského filmu z obdobia prvej Slovenskej republiky pod príznačným názvom Najsmutnejší príbeh lásky.

■ ANDY WARHOL

Andy Warhol ako rozporuplná osobnosť, kráľ pop-artu, kultová osobnosť umenia konzumnej Ameriky, zbožňovaná modla umeleckého sveta so slovensko-rusinskými koreňmi, sa stala objektom záujmu Andrijana Turana. Vo svojom príspevku Obor pop-artu so slovanským sentimentom mapuje Warholovo dielo a život s pozoruhodnou znalosťou a hĺbkou. Jozef Markuš si zaspomína na osobnosť katolíckeho disentu Dominika Hrušovského. Recenznej rubrike sedem s sedem sa tentoraz zhostil Bohuš Bodacz.

Slovenské pohľady tradične prinášajú recenzie viacerých domácich aj zahraničných autorov, pravidelné

Letné dvojčíslo Slovenských pohľadov osvieži aj rozprávanie Andrijana TURANA o rozporuplnéj osobnosti zbožňovanej modly umeleckého sveta s rusinskými koreňmi Andym WARHOLVI pod názvom Obor pop-artu.

rubriky od Gustáva Murína Laboratórium, Miloš Ferko v Literárnom antikvariáte píše o Benedyktovi Chmielowskom, Jana Pivovarníková tradične podáva správu z výstav a prof. Ivo Pospíšil nahliadne do literárnej tvorby v Čechách v rubrike Spoznať Moravu. V zápisníku sa Anton Baláž rozlúčil s Dušanom Mitanom. V auguste Matica slovenská, vydavateľ Slovenských pohľadov a Slovenských národných novín, oslavuje storočnicu od svojho oživenia v roku 1919, po tom, čo bola v roku 1875 uhorským režimom zrušená. Nový štart národnej inštitúcie priblíži vo svojom príspevku Radoslav Žgrada. Správu z 20. ročníka prehliadky pesničiek Karola Duchoňa prináša Martin Jurčo. Milan Zelinka sa venuje knihám Mirona Cerulu a prof. Valent si zaspomína na fyzio-

lóga Júliusa Hájeke. Etela Farkašová píše o mesačníku Nový život. Číslo tradične uzatvára rubrika Štefana Haviara Pripomíname si. Výtvarný sprievod je vytvorený z diel od mladého výtvarníka Rastislava Podobu. V rokoch 1996 – 2002 študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave v ateliéri prof. Vladimíra Popoviča a prof. Rudolfa Sikoru. Od roka 2009 do 2015 absolvoval externé doktorandské štúdium na Katedre maľby Fakulty výtvarných umení na Akadémii umení v Banskej Bystrici, kde momentálne pôsobí ako pedagóg. V roku 2008 získal Cenu International Association of Art na VI. Medzinárodnom bienále kresby v Plzni v Česku a v roku 2009 Cenu Martina Benku. V rokoch 2006, 2007 a 2009 bol finalistom súťaže VÚB Maľba.

Milan ZELINKA: Na okraj kultúry, na okraj života, Vydavateľstvo SSS, 2019

Schopnosť otvoreného myslenia

KNIHA TÝŽDŇA

Najnovšia kniha Milana Zelinka Na okraj kultúry, na okraj života má autor- ské poradové číslo sedemnást. Aj v nej dokazuje, že je dobrým spisovateľom, citlivým čitateľom i pozorovateľom života. Napokon, práve ich symbióza priniesla autorovi ovocie v podobe získania prestížneho ocenenia Anasoft litera za Tetu Anulu či tohtoročnej ceny Literárneho fondu za knihu poviedok Blízke diaľavy, ktorú vydalo Vydavateľstvo Maticy slovenskej.

V prvej časti knihy Na okraj kultúry sa zaoberá svojím vzťahom k osobnostiam literatúry, ktoré naňho vplývali a z ktorých diel si odniesol čosi trvácne, s čím sa podellil s čitateľmi. Či už je to Milan Rúfus, Jozef Mihalkovič, Ota Pavel a mnohí ďalší slovenskí i svetoví literárni autori, fotograf Mikuláš Jacečko s prírodnými scenériami Zemplína, no aj Literárny týždenník či Slovenské pohľady, ktoré formovali jeho vzťah k slovenskej literatúre. Prostredníctvom literatúry a jej osobností sa zamýšľa aj nad súčasnými problémami, ktoré trápia celú kultúrnu obec vo svetle nedostatočného finančného zázemia na tvorbu. V druhej časti Milan Zelinka mapuje každodenné udalosti, ktoré ovplyvňujú náš život. Často ich vidí cez prizmu svojho typického humoru, ktorý pre také fenomény súčasnosti, ako je strata charakteru, pocitu solidarity, tvrdý egoizmus a ďalšie, nadobúda až rozmery čierneho humoru.

Na prebale knihy je uvedená: „Zbierka esejí Na okraj kultúry, na okraj života je akými nastavením zrkadla tvorcom i konzumentom slovenskej kultúry (Na okraj kultúry) a obzretím sa za niekedy smutnou, niekedy veselou, no stále dokola sa opakujúcou každodennosťou uplynulých a azda aj budúcich rokov (Na okraj života). Zelinka ani neprikráľuje, ani zbytočne nedramatizuje – rozpráva o ľudskej veľkosti i malosti tak, ako ju videl, počul, zažil. A práve táto neskreslená optika robí Zelinkove prózy čitateľnými.“ O to viac, že sú písané formou eseje, ktorá stojí na rozhraní umeleckého a odborného štýlu. Vieme, že dobrá esej si vyžaduje zrelosť, rozhlad, kreativitu a schopnosť otvoreného myslenia

Marián ŠIMKULIČ

NEKROLÓG

V polovici júla sa zjavili na sociálnych sieťach najnovšie, a vtedy sme len tušili že aj tie najposlednejšie verše výnimočnej osobnosti, talentu a jednej z výrazných osobností svojej generácie Maroša BANČEJA. Veľký talent a výnimočná energia slovenského básnika v posledných hodinách života nechal za sebou ešte verše nám bude dlho hovoriť o ľudskom i umeleckom a profesionálnom živote Maroša Bančēja, o tom, ako mu talent, gréckokatolícke prostredie a východoslovenské korene dávali silu zápašiť. Hovoríme to preto, lebo už niekoľko týždňov od „vzkriesenia“

Vedeli sme, o čom je ten jeho verš...

reformovaných SNN s novou tvárou, grafickou i obsahovou, Maroš Bančej patril medzi ich kmeňových autorov, ba oveľa viac, bol hlavným autorom a redaktorom tej časti SNN, ktorá sa venovala životu doslova kultúrnemu. A ešte navyše prispel, vďaka povzbudeniu Bystríka Šikulu, do maticných Slovenských pohľadov ojedinelým textom o cintorínoch...

Niet nijakej kultúrnej rubriky v slovenských médiách, ktorá by nehovorila o tom, čo zanechal pre slovenskú kultúru Maroš Bančej, generačný druh Jána Litváka a Jozefa Urbana. Posledným piatim rokom, v ktorých formoval časť maticných SNN, predchádzalo desaťročie na poste šéfredaktora časopisu Spolku slovenských spisovateľov pre mladú literatúru Dotyky, necelé desaťročie pôsobil v Slovenskom rozhlase, časť z toho ako šéfredaktor Rádia Devín – a túto éru mediálneho profesionála, ako aj kultúrne manažeri dodnes vysoko oceňujú. Celkovo bol šesťkrát šéfredaktorom známych periodík a vysielateľov, pôsobil v médiách z oblasti kultúry a naposledy pracoval v Národnom osvetovom centre. Bol nielen básnikom, ale aj autorom textov piesní, schopným obstáť i v tvrdom svete reklamy a dabingu. Prvé verše tento rodák z Michaloviec (1960) vydal, keď mal šesťnásť. Po tomto debute vedno s Jozefom Urbanom a Jánom Litvákom uverejnil svoju poéziu v roku 1990 v trojzbiere Výstrel z motýky. Príliš tesná koža bola básnická zbierka z roka 1995, medzi literárne výnimočné pozoruhodnosti patrí jeho kniha fejtónov Klebety a fakty (1997) a kniha o Jozefovi Urbanovi Zúrivno nežne svoj (2011). Vydavateľstvo Maticy slovenskej mu vydalo v roku 2017 Opíči cirkus v nádeji, že sa s cirkusovou manéžou literatúry nelúči. A predsa – rozlúčka, žiaľ, definitívna!

(ddk)

HUMORESKA

Pozval som k nám na návštevu amerického prezidenta. Aby sme sa nenudili aj ruského. Verím, že si najdu čas a prídu. Navaríme bryndzové halušky, whisky a vodka je drahá, nech si ju pijú doma, ja otvorím fľašu domoviny. Pätnásťročná slivka, päťdesiatdvojka. Spať môžu u nás, jeden na posteli v prednej izbe, druhý na gauči v kuchyni. Veľa toho určite nenaspia, prídu aj susedia, bude veselo. Po druhej fľaši zmiznú jazykové a iné zábrany. Potrasíme si rukami, bozkáme sa vo tri vrhy. Viac pre svetový mier nemôžem urobiť. Protokol mi nerobí problém, viem, čo sa patrí. Napríklad by som pozval aj zástupcov Iránu a Palestíny.

Neurobím to – tí majú zákaz pitia alkoholu. Kazili by zábavu. Najhorší je triezvy človek medzi opitými. Na druhý deň si všetko pamätá a žaluje manželkám, ako sme sa mali dobre.

robiť, čo chce. Tak si to aspoň vysvetľujú niektorí naši vyvolení. Podpisovať v mene Slovenska vyhlásenia, pozývať, zakazovať, deklarovať, oznamovať, schvaľovať a odmietať.

ministerstva školstva, prečo by som nemohol ja fušovať do ich kompetencií? Osobne som vypracoval podklady pre ponuku. Základné kritérium bolo jednoduché. Musia prejsť u nás

Dolu kopcom brzdi. Pre prípad, že predsa len dôjde k úniku plynov, sú k dispozícii plynové masky. Požiadali o termín na estékáčku. Po mojej intervencii dostali termín v auguste. V roku 2026.

S nákupom vrtuľníkov ma už tí hore predbehli. Nestáčim na všetko. Ani nákup stíhačiek som nestíhol. Čakám ponuky na atómové a neutrónové bomby. Keď treba minúť dve percentá HDP na obranu a útok, iné riešenie ani nevidím. Prvá ponuka už došla. Trochu zarážajúce, že z krajiny, ktorá oficiálne žiadne atómové bomby nemá. Je veľký predpoklad, že sa dohodneme. Sú perfektní obchodníci, hneď všetko pochopili. Kúpna cena a provízie jedna k jednej. Vízum na Kajmanie ostrovy už mám vybavené. Milan ČASNOCHA MIKŠ

Viac pre celosvetový mier urobiť nemôžem...

Zároveň som oznámil do Bruselu doporučeným listom a s podpisom overeným na matrike (tam je to lacnejšie), že v zastúpení Slovenskej republiky som rozhodol o vystúpení Slovenska z EÚ. Sprivatizované poštovné je drahé, preto výpoveď NATO podám po budúcom dôchodku. Výpoveď OSN bude nasledovať. Máme tu demokraciu, aspoň tak to píšú v novinách. V rámci demokracie každý si môže

Veľa sme sa naučili od Venezuely. Ak to pôjde takto ďalej, staneme sa banánovou republikou. Zmenu klímy citiť, subtropickému ovociu sa začína daríť aj u nás.

Tiež som sa rozhodol nakúpiť zopár bojových vozidiel. Je pravda pravduca, že by to malo byť v kompetencii ministerstva obrany a armády. Ale keď ministerstvo zahraničných vecí môže fušovať do kompetencie

estékáčkou. Z piatich oslovených svetových výrobcov tankov zatiaľ štyria zdvorilo oznámili, že ich vozidlá, žiaľ, sú na naftový pohon. Požiadavkám na únik emisií budú zodpovedať v ďalekej budúcnosti, keď prejdú na solárnu energiu. Posledný oznámil, že jeho vozidlá by bez problémov cez našu estékáčku prešli, majú skoro nulové emisie. Sú pre dvadsaťjeden osôb. Jeden keruje, dvadsať tlačí.

Stanislav ŠTEPKA, dramatik, novinár, riaditeľ agentúry, režisér a herec má 75 rokov

Napísal viacej hier ako William Shakespeare

Ján ČOMAJ – Snímky: archív redakcie

Shakespeare ich napísal za života tridsaťdeväť, jubilat ŠTEPKA päťdesiattri, ak som dobre ráta. A ešte šesťnásť kníh a veľa televíznych a rozhlasových relácií, lebo rozhlas ho dlhé roky živil. Aby sme však boli spravodliví, Shakespeare umrel v mladom mužnom veku, kým Šteпка oslavuje svoju sedemdesiatpäťku. A okrem toho písať husacím brkom bolo preda len pomalšie ako na písacom stroji alebo na laptop! Dôležitejšie je, že sa za päťdesiatpäť rokov existencie Radošinského naivného divadla stal pojmom on, divadlo, aj veľa hercov, ktorí s ním vychádzali či vychádzajú na scénu.

Začnem od Adama. Niekedy v roku 1967, keď už svetom obleteli správy o nezvyklom ochotníckom divadielku v Radošine kdesi pri Piešťanoch, pri vedení vtedajšieho jedného a jediného Československého zväzu mládeže na Slovensku založila skupina aktívnych a kus aj odvážnych mladých ľudí radu klubov mládeže. Boli to samí tvrdí kritici ČSM a jeho nezáživnej činnosti: politické školenia striedali schôdzky a schôdzky striedali brigády a brigády striedali politické školenia – a tak to išlo pomaly dvadsať rokov. A keďže na stránkach vtedajšieho mládežníckeho denníka Smena proti tejto korunovanej hlúposti písali už mnohí, povedzme ostrý fejtonista Tibor Procházka, mladý spisovateľ Dušan Kužel, a ja, dokonca s jedným i druhým som vydal aj drobné knižky (Rozhovor o súčasníkom, Čas a ty), novopečená rada prizvala na spoluprácu aj našu redakciu a mňa kooptovali do ich výboru. Pochodil som s nimi kus Slovenska – v Prešove si vysokoškolskí založili klub, pri ktorom vzniklo divadlo malých javiskových foriem, študent Horák sa stal vedúcim, v Prešove vzniklo divadielko poézie na čele s mojim spolužiakom z fakulty, teraz už pánom profesorom Gustom Kuchárom, v Kremnici začali organizovať akýsi festival psiny – a vydržalo im to dobrých päťdesiat rokov...

Tak sme sa dostali aj do nevelkej sály v dedine Radošina, kde nás čiperný mladý učiteľ Stano Šteпка fascinoval predstavením divadielka, ktoré pred tromi či štyrmi rokmi založil. Od toho večera sme boli kamaráti, hoci sme sa za tie roky videli veľmi zriedka. Ja síce jeho o čosi častejšie ako naopak, lebo z hľadiska lepšie vidno na bínu ako naopak.

Princípál Radošinského naivného divadla Stanislav ŠTEPKA má obdivuhodné autorské port fólio, v ktorom je vlajkovou loďou jeho satirická hra Jánošík s vyše päťsto reprízami.

■ DIVADELNÍKOVÉ CURRICULUM

Na svet prišiel 26. júla 1944 v Radišinej. O dvadsaťjeden rokov absolvoval Pedagogickú fakultu v Nitre, ale keď zistil, ako sa ťažko žije z učiteľského platu, založil radšej divadlo a pre istotu si ešte v sedemdesiatom siedmom urobil žurnalistiku na Filozofickej fakulte UK. Od roku 1963, päťdesiatšesť rokov, je v kuse umeleckým šéfom Radošinského naivného divadla, jeho dušou, autorom, režisérom, hercom, scénografom a kulisárom. Keďže sa z toho nedalo žiť, prvých päť rokov učil v Bojne, päť rokov redigoval Učiteľské noviny, sedem rokov – do roku 1983 pracoval ako redaktor zábavných programov Československého rozhlasu v Bratislave a v roku 1983 – ako jeden z prvých odvážlivcov – sa stal spisovateľom a divadelníkom „na voľnej nohe“. Po príchode kapitalizmu sa to zmenilo: stal sa majiteľom divadla. Oficiálne je riaditeľ Agentúry RND. Žije v Bra-

tislave, je ženatý, raduje sa z dvoch detí... a tak ďalej.

■ PYRAMÍDA OCENENÍ

Pre divadelníka je najkrajším ocenením spontánny a dlhý a potlesk divákov na konci predstavenia. Priaznivá kritika recenzentov v novinách, len tá akosi v slovenskej tlači vykapala ako druh. Tých oficiálnych ocenení má Stanislav Šteпка veľa, za prácu v rozhlase, za dramatickú tvorbu a za herecké výkony, za divadelné hry a knižné publikácie. K najvyšším istotne patrí Zlaté pero, odovzdané pred trinástimi rokmi, teda roku 2006, a Krištáľové krídlo – cena, ktorú Majstroví porota udelila za komplex jeho prínosov do slovenského umenia – ako originálnemu a mnohostrannému umelcovi slovenského divadelníctva a vedúcu osobnosť Radošinského naivného divadla.

■ RADOSŤ Z JAVISKA

V roku 1963, čo je dost dávno, to už aj vtedy narodené dietky pomaly

rozmýšľajú o dôchodku, napísal pre svoje vtedy začínajúce divadielko hru Nemá tvár alebo Zver sa píše s veľkým Z. Zrejme ešte nebol úplne rozhodnutý, že divadlo bude hlavnou a často aj jedinou náplňou práce, tvorby, aktivity, a teda aj zdrojom radosti zo života, lebo trvalo štyri roky, kým sa zrodila hra Pitva. Potom to už išlo zväčša rezkejším tempom: Z duba padol, oddýchol si, Príff, nezabudnuteľná hra Jáánošiiik s premiérou 14. novembra 1970 v radošinskom Klube mladých – aha, to už bol v „našej“ klubovej sieti, a vzápätí rovnako slávna Človečina... ďalšie tituly nechcime z dlhého zoznamu vyberať, ukrydli by sme tým ostatným, a nakoniec nemáme ani právo na selektovanie. Uvedme len, že od roku 1977 už sa premiéry jeho hier presťahovali z Radošiny do Divadelného klubu mládeže v Bratislave, po roku 1980 dokonca do bratislavského Parku kultúry a oddychu, až konečne v septembri 1989 získali radošinsky súbor v Bratislave vlastnú stálu scénu – tu ako prvý uviedli hru Vygumuj a napíš.

■ KNIHY – FILMY

Knižný trh Stano Šteпка prvý raz obohatil s Jiřím Suchým v roku 1987 knihou Nevesta predaná Kubovi, odvtedy je titulov tučet, medzi nimi aj spomienka na nezabudnuteľnú Katarínu Kolníkovú, aj šesťzväzková Kronika komika, ktorú v rokoch 2003 až 2006 vydal Ikar.

Vlado Balco, Fero Fenič, Josef Douša a ešte niekoľko zvučných mien zo sveta filmu nakrútili na Štepkov scenár alebo upravenú javiskovú hru úspešné filmy a televízne filmy Poznám takú bylinku, Víno vinovate, Dedinský sen, Ženské oddelenie,

Správca skanzenu, Neha, Na Bukvom dvore..., dovedna vari šesťnásť, ak už aj nie viac audiovizuálnych diel.

Takému plodnému chlapovi každý rád zavinšuje dobré zdravie – a ešte aspoň zopár príťažlivých diel!

...
Skutočnosť, že autorské divadlo Stanislava Štepku – Radošinského naivné divadlo – je v našej divadelnej kultúre kontinuálne prítomné päťdesiatpäť rokov a autorom každého uvedeného titulu je Stanislav Šteпка, predstavuje unikát možno svetových rozmerov. Tých titulov, v poradí s poslednou premiérou (Malý veľký muž), bolo šesťdesiattri. V súhrne predstavujú osobitý štýlový a typový charakter autorsko-inscenačnej praxe. Predurčili ju dve, dnes už takrečeno klasické diela: Jánošík (mal už 500 repríz!) a Človečina.

Na tú prvú hru sa napojili inscenácie kabaretného charakteru, inklinujúce k typu malých javiskových foriem. Človečina bola zasa na začiatku inscenáciou so silným a zreteľne prítomným tragikomickým nábojom. Obe línie zjednocuje princíp ľudového divadla v radošinskom dialekte a optika naivity, ktorá je prostriedkom na svojráznu kritickú výpoveď o mravných anomáliách v jednotlivých etapách spoločenského vývinu. K obdobiu, v ktorom teraz žijeme, adresovalo divadlo nedávno hru Čo sa sníva trpaslíkom (ústrednou témou sú médiá). Na margo ľudskej hlúposti a konzumného malomeštiactva v slovenskej dramatike sa doteraz nikto nevyslovil adresnejšie. Sú to prekvapivé, prenikavé, originálne a nápadité výpovede. Charakterizujú tých päťdesiatpäť rokov existencie Radošincov a permanentne vypredaných predstavení.

PhDr. Milan POLÁK, divadelný kritik a historik

Spomienka na človeka odovzdaného poézii, knihám a čitateľovi

Básnik s obojstranným zápalom srdca

Ján ČOMAJ – Foto: Pavel KASTL

Rudolf Čižmárik, málovravný a skromný človek, akoby si slová šetril pre verše. Obľúbil som si ho skôr, ako sme sa poznali, len z niekoľkých publikovaných básní v Mladej tvorbe, Smene a Kultúrnom živote, kým ešte vychádzal. To všetko bolo pred rokom 1970, Čižmárik mal dvadsať-dvadsaťjeden, keď sa rozbehla konsolidácia a veľa mladých ľudí z mojej novinárskej generácie začalo mať vážnejšie starosti, ako sa zaujímať o mladého básnika. Meno som si však zapamätal, aj keď som ho spoznal až o dvadsať rokov neskôr. Nesklamal som sa v ňom.

Stretol som skromného človeka, ktorý doslova žil literatúrou. To nemám na mysli človeka s hlavou v knihách, s vavrínovým vencom ako svätožiarou, veršotepca v tieni rajských stromov s lýrou pri nohách. Vôbec nie. Predo mnou stál rozhladený novinár, orientovaný v súčasnom svetovom a našom umení. Bolo krátko po novembrových prevratných zmenách, a on akoby si nevšimol, že sa rodí čas neprajný poézii a knihám vôbec, že sme sa rozhodli žiť v slobode, ktorá prináša aj slobodu podnikania – desivo rozličného druhu, sortiment sa nekončí ani výpalníctvom...

■ AKO TAKÝ HREBENDA

A básnik Čižmárik, v danej chvíli nádherne zalepený krásou kníh, presadil na ministerstve kultúry úžasnú myšlienku osobitnej kníhkupeckej siete pre slovenskú knižku. Ako Hrebenda ju chcel – pravda spôsobom hodným aj 21. storočia – šíriť medzi ľuďmi. Siet' hrebendovských predajní, bez enormných nákladov na interiéry, výklady, priechy a reklamu, predovšetkým v študentských a vo vysokoškolských centrách (a tých máme aj vyše práva!), by

Básnik Rudolf ČIŽMÁRIK

pracovala bez zisku, predávala knihy takmer vo vydavateľských cenách, ponúkala pôvodnú slovenskú tvorbu minulosti a súčasnosti. Ak si uvedomíme, že dnes vydavateľské náklady (prevádzka, redigovanie rukopisov, jazyková úprava, korektúry, autorský honorár, polygrafické náklady, skladovanie, distribúcia do veľkoobchodov, zisk) tvoria asi štyridsaťpäť percent z ceny knihy, ostatné si berie obchod a štát formou dane z pridanej hodnoty), pôvodné slovenské knihy sa mohli predávať približne za polovicu dnešnej ceny!

Rudo Čižmárik sa myšlienkou zapálil ako kedysi dávno Hrebenda. Prvé kníhkupectvá privítala čitateľská obec – a najmä študentský svet

– s nadšením. Aj tak neuspel. Nová obchodná sieť nespĺňala zákony biznisu. Za ministra kultúry prišiel Kňažko – a bolo po hrebendovských obchodoch.

■ Z DOBRÉHO CESTA

Narodil sa v rodine pekárskeho majstra v Šoporni 18. júla 1949 – v týchto dňoch by sme si pripíjali na jeho sedemdesiatku. Maturoval v Bratislave, na filozofickej fakulte vyštudoval estetiku a slovenskú literatúru a od roka 1971 takmer desaťročie pracoval ako literárny redaktor Slovenského rozhlasu. Uspel, dokonca keď svojou básnickou tvorbou a redakčnou aktivitou upútal pozornosť širšieho okolia, uchmatlo si ho oddelenie kultúry denníka Pravda. Renomé si tam nepokazil, naopak, usiloval sa do novin dostať tvorbu nádejných básnikov a spisovateľov, ktorých strana nijako nepresadzovala. Jeho dobrú povest' v kultúrnom svete chceli v zlomových chvíľach využiť aj na ÚV KSS – a tak v dňoch prevratu ho chytrý vzali na samotný Ústredný výbor KSS, aby im pomohol zachraňovať kožu – dokonca ho urobili vedúcim oddelenia ÚV! Na

niekoľko dní. Rudo Čižmárik pochopil hru a z „bieleho domu“ rýchlo zutekal. Mal vtedy štyridsať rokov. Nastúpil na ministerstvo kultúry. V päťdesiatom ôsmom roku života podľahol vlečúcej sa úmornej chorobe.

■ BÁSNIK OD GRUNTU

Písať začal, ako väčšina básnikov, v gymnaziálnych rokoch. Uverejňovali ho – ako mladých básnikov v tých rokoch, najmä v mesačníku Mladá tvorba a v týždenníkovej podobe denníka Smena – v Smene na nedelu. Keď mu vzali a uverejnili prvé básne v Slovenských pohľadoch, mal pocit, že sa stal básnikom. Ako vitálny mladý muž sa venoval intímny vzťahom muža a ženy, láske, hudbe. Takmer rovnako často sa vracal k detstvu, prírode rodného kraja, sentimentom o živote, vždy prekvapivo optimistickým spôsobom, slovo „prekvapivo“ je namieste, lebo mladí básnici radi podliehajú kontrastu mladosti: sentimentalite a bolestinstvu, šteklika smútkom, ktorý im nepristane. U Čižmárika to nenájdete. Usiloval sa aj o prózu, ale je poznamenaná jeho profesiou novinára. Boli to skôr reportáže ako literatúra. Trochu prekladal z rumunčiny, treba to zaznamenať, lebo táto literatúra nám bola vzdialená až neznáma. Prvá knižka mu vyšla v roku 1970, volala sa Kamenné úzasy. Pozor: mal ešte len dvadsaťjeden rokov! Potom vyšli zbierky Krehká, Hrdličky, Stvorenie slnka... desať básnických zbierok až po poslednú zbierku Vôňa tela, vôňa snov – to v danom čase je veľmi pekná bilancia! Jedenásta: výber z diela – Akordy krvných strún. Vyšiel dávno, za básnikovho života, v roku 1990. A posmrtný výber. Má názov Nahé nohy.

V pamäti mi zostali tri naše stretnutia. Prvé: zavola ma, aby mi ukázal jednu z prvých hrebendovských predajní slovenských kníh. Otvárala sa v budove Slovenského rozhlasu na Mýtnej ulici. Neboli to salóny, aké vás neraz vítajú v dnešných kníhkupectvách. Bol to len prievitý, svetlý, priestranlý obchod. Kníhkupectvo bez páťosu. Na dobrom mieste. Pri vstupe do budovy, ešte ďaleko od turniketov a kontrol strážnej služby.

■ DNI A VEČERY

Druhé: Boli sme spolu desať či viac dní, už si presne nepamätám, na akomsi literárno-kultúrnom turné autom po západoj Európe, v partii bol aj Drahoš Machala, vlastne cestu zorganizovalo vtedajšie Národné literárne centrum, ktorému bol riaditeľom. Niekoľko nemeckých kultúrnych centier, Luxembursko, Paríž – tu bol aj jeden z vrcholov cesty: Večer slovenskej básnickej tvorby v parížskom Divadle poézie, Brusel, Londýn – druhý vrchol cesty: stretnutie s katedrou slovenského jazyka, literatúry a kultúry na londýnskej univerzite a účasť na Svetovom knižnom veľtrhu. Prijemná cesta s príjemnými ľuďmi. Za desať dní a večerov – a ešte v cudzom svete, sa ľudia dokážu veľmi zbližiť!

Tretie: Oslovil ma kamarát z redakcie Emil Semanco, že by radi s Rudom do Mosonmagyaróváru. Rudo sa už dlhší čas zle cítil, a tie kúpele mu robili dobre. Lákavá ponuka. Šli sme. Milý deň s milými ľuďmi...

Potom už zostala len jeho poézia. Keby som mal v tejto chvíli poruke pohár vína, pripijem ho na naše priateľstvo.

Stretnutie milovníkov slovenského národa na vyšnokubínskych Skalkách

Cyrilo-metodský kríž ekumenickej jednoty

Text a foto: Ivana POLÁKOVÁ

Spoločné stretnutie matičiarov a milovníkov slovenského národa sa uskutočnilo v nedeľu 7. júla 2019 pri slovenskom dvojkríži ekumenickej jednoty na Vyšnokubínskych skalkách.

Členovia speváckej folklórnej skupiny Orava z Dolného Kubína zaspievajú štátnej hymny otvorili slávnostný program. Po hymne prítomní položili kytičky kvetov ku krížu a slova sa ujal Ing. Martin Zembjak, predseda MO MS v Dolnom Kubíne. Privítal matičiarov z Liptova, Oravy aj Turca, ktorí sa tu zišli pri príležitosti pätnásteho výročia posvätenia kríža a stého výročia oživotvorenia Matice slovenskej. Upozornil prítomných, že oživotvorenie MS sa slávnostne pripomenie 4. augusta v MS v Martine a 5. augusta 2019 v Oravskej knižnici A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne. V krátkosti pripomenul históriu vzniku cyrilo-metodského kríža ekumenickej jednoty. Kríž slávnostne posvätili 10. júla 2004 a od tých čias sa každoročne pod ním stretávajú milovníci slovenského národa, aby si pripome-

nuli príchod vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Kríž stojí na trojvrší a je symbolom upevňovania vzájomných medziľudských susedských vzťahov medzi Oravcami a Liptákmi. Je výrazom presvedčenia, že kríž im bude svetlom do budúcnosti, aby nestratili vieru v Boha a nádej, že slovenský národ sa bude úspešne presadzovať v rodine európskych národov.

Aj tieto postuláty obsahoval krátky príhovor vedúceho odboru školstva, kultúry, mládeže a športu Ing. Michala Šventu a Milana Stromku, člena dozorného výboru MS. Ten v mene podpredsedu MS Mariána Gešpera odovzdal ocenenie – bronzovú medailu MS Petrovi Hubovi, historikovi a riaditeľovi Oravskej knižnice A. Habovštiaka, pri príležitosti jeho životného jubilea, sedemdesiatych narodenín, a poďa-

koval mu za dlhoročnú spoluprácu. Po ňom sa slova ujal doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc., pracovník Slovenského literárneho ústavu MS, ktorý priblížil viaceré dejinné medzníky MS a zaujímavosti z jej činnosti po jej oživotvorení. Členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény (MADOS) z Liptovského Mikuláša uviedli v programe dramatizované pásmo. Priblížili ním udalosti pred 5. augustom 1919, keď sa uskutočnilo slávnostné valné zhromaždenie, ktoré oficiálne obnovilo činnosť MS. Bodkou za podujatím bolo zaspievanie matičnej hymny Kto za pravdu horí v podaní FS Orava, ale už medzi kvapkami dažďa, ktoré, našťastie, netrvali dlho.

Pre starších účastníkov a účinkujúcich bol zabezpečený odvoz na posedenie pri hoteli Belez v krásnom

Dvojkríž na vyšnokubínskych Skalkách

prostredí pod Kubínskou hoľou. Tu si mohli matičiari pri kvalitnom guľášiku a koláčikoch posediť a vymeniť skúsenosti. Toto podujatie dokázalo, aké je dôležité, aby sa matičiari z rôznych regiónov Slovenska stretávali a tak utužovali dlhoročné priateľstvá. Aj o tom je činnosť našej Matice. Ak patríte medzi obdivovateľov matičných myšlienok, ale aj prírody, pridte medzi nás na budúci ročník! Nech dobrá tradícia pretrvá aj naďalej!

Gemerské halušky boli na nezaplatenie

Stalo sa už tradíciou, že stretnutia seniorov ZO JDS na hornom Gemeri majú svoje osobitné čaro. Inak to nebolo v obci Vyšná Slaná, kde sa stretli seniori ZO JDS Betliar, Gemerská Poloma, Dobšiná, Vlachovo, Gočovo a samozrejme i domáci.

Uvedení účastníci sa zišli na Gemeri v súťaži varení bryndzových halušiek. Pravdaže, v porote, ktorá rozhodovala o kulinárskych schopnostiach, nechýbala riaditeľka Domu MS v Rožňave pani Ing. Zlatica Halková a asistoval jej predseda OR JDS v Rožňave Mgr. Ladislav Fabián. Deti z miestnej MŠ, vedené Mgr. Jankou Ďuriškovou, sa postarali o to, aby nechýbala veselosť a dobrá nálada. A ako to už býva, máločo je dokonalé, tak aj varenie halušiek skomplikoval výpadok elektrickej energie. Na chvíľu nefunkčnosť elektrických varičov aj hudobnej aparatúry, ale neboli by to Gemerčania, keby sa nevynasli. Trojčlenné mužské družstvo z Vlachova dokonca uvarilo aj špeciálne furmanské halušky, na ktorých si pochutila široká verejnosť. Nie je dôležité, či halušky boli chutnejšie a kto sa ako umiestnil, ale rozhodol výsledný pocit, a ten bol na nezaplatenie.

(se)
Foto: autor

Krajanovia v Sade Janka Kráľa aj v programe Sme jedna rodina

Pamätný deň zahraničných Slovákov

Text a foto: Ludo POMÍCHAL

V atmosfére štátneho sviatku sv. Cyrila a sv. Metoda si 5. júla na Slovensku i v krajskom svete pripomíname Pamätný deň zahraničných Slovákov. Sviatok státisícov Slovákov, žijúcich po rôznych etapách vystaňovalctva, emigrácie či ekonomickej migrácie mimo svojej vlasti či domoviny predkov. Pamätný deň zahraničných Slovákov si pripomíname od roka 1993 – od vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v úsilí spájať krajanov nielen za hranicami Slovenska, ale aj priamo vo vlasti ich predkov či v ich niekdajšej domovine si v tomto roku uctil Deň zahraničných Slovákov spomienkou v Sade Janka Kráľa v Petržalke, kde v rámci symbolického pripomenutia položili 5. júla predpoludním zástupcovia krajanov kytice kvetov k základnému kameňu potenciálneho Pamätníka slovenského vystaňovalctva za prítomnosti štátneho tajomníka MZVaEZ SR Lukáša Paríza, predsedu ÚSZZ Jána Varša a predsedu Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimíra Skalského.

Tohtoročná „krajská pripomenka“ sa okrem iného niesla aj v duchu sedemdesiateho piateho výročia Slovenského národného povstania, symbolizujúceho odhodlanosť Slovákov v boji proti nemeckému nacizmu a Hitlerovej okupácii, ako aj tridsiateho výročia novembrových

Predstavitelia krajských organizácií na Slovensku a v Česku a ich zahraniční partneri pri základnom kameni pomníka slovenského vystaňovalctva v Sade Janka Kráľa v Petržalke

udalostí 1989, ktoré predznamenal neskorší demokratizačný proces so zrodom samostatnej Slovenskej republiky prvého januára 1993. Aj z hľadiska týchto výročí bol tohtoročný 5. júl a Pamätný deň zahranič-

ných Slovákov v nadväznosti na pôsobenie krajských spolkov, inštitúcií a jednotlivcov v prostrediach slovenských komunít v zahraničí osobitý.

Základný kameň Pamätníka slovenského vystaňovalctva polo-

žili v historickom petržalskom parku v roku 2000. Zatiaľ má podobu e 4,5-tonového kusa neopracovaného červeného mramoru z Tardoského lomu. Kameň, ktorý v priestore korešponduje so sochou štúrovského básnika Janka Kráľa, darovali Slovensku naši krajanovia z Maďarska. ÚSZZ ho vníma aj ako symbolický základ budovania potenciálneho Múzea slovenského vystaňovalctva.

Počas Dňa zahraničných Slovákov v roku 2016, ktorý sa vtedy niesol v znamení desiateho výročia vzniku a činnosti Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, sa krajanovia prezentovali po prvý raz v hlavnom meste Slovenska na jeho Hlavnom námestí programom v rámci každoročného Kultúrneho leta a hradných slávností Bratislava. V tomto roku v spolupráci s Bratislavským kultúrnym a informačným strediskom opäť už po štvrtý raz pripravil ÚPSZZ večerné vystúpenie folklórnych, tanečných, hudobných, speváckych a ďalších telies, ako aj sólistov z radov našich krajanov, ktorí sa Bratislavčanom i návštevníkom nášho hlavného mesta, ako aj početným turistom predstavili v dramaturgicky pôsobivej kompozícii Sme jedna rodina, v ktorej účinkovali FS Liptár z Austrálie, FK Fogáš z Českej republiky, Štúdio Fénix z Čiernej Hory, SKUS Fraňo Strapač z Chorvátska, Komorný zbor Zvony a insitní umelci zo Srbska, FS Naša fajta z Ukrajiny a Detský FS Šarišan z USA.

MATIČNÉ DEPEŠE

Sviatok chleba

Mesto Nitra, OZ Tradícia a MO MS v Dražovciach pozývajú záujemcov na Sviatok nového chleba a Matičné slávnosti, ktoré sa budú konať v nedeľu 28. júla v Dražovciach. O 10. hodine bude slávnostná svätá omša v Kostole Fr. Xaverského, potom sa uskutoční návšteva dražovského kostolíka sv. Michala archanjela a slávnostný sprievod so žatevnými a s dožinkovými zvykmi, so spevni a s tancami v podaní domácich folklórnych telies aj súboru Harkanovci z Chorvátska.

Štipendia pre krajanov

Vládne štipendia pomôžu štúdiu na slovenských vysokých školách v novom akademickom roku sedemdesiatim zahraničným Slovákom z piatich krajín Európy. Najviac krajských študentov (57) pochádza zo Srbska. Za Srbmi v počte nasledujú naši mladí krajanovia z Chorvátska (5) a Ukrajiny (4). O udeľenie štipendia po prvý raz požiadal aj uchádzač z komunity Slovákov žijúcich v Argentíne. Najväčší záujem majú o informatické vedy, informačné a komunikačné technológie, učiteľstvo a pedagogické vedy.

Močarianske dni

Siedmy ročník Močarianskych dní priniesol pre všetky vekové kategórie bohatý program, na príprave ktorého sa podieľali aj tamojší matičiari. Pozvaní rodáci sa najprv stretli v Pamätnej izbe Gorazda Zvonického a po privítaní ďalších hostí a vyznamenaní zaslúžilých občanov a podporovateľov obce sledovali ukážky práce policajtov a hasičov, ukážky maľovania na telo a vystúpenia súborov Mačaranka, Záhorčan, Dvorianski chlopi a Solanka.

Majorovi Jelínkovi

Delegácia českého ministerstva obrany, v ktorej bol aj Milan Mojžiš z Československej obce legionárskej, navštívila 8. a 9. júla Nové Zámky, aby si uctila pamiatku majora Jiřího Jelínka, ktorého v roku 1919 pri železničnom moste cez rieku Nitru smrteľne zranili vojaci maďarskej Červenej armády, keď prichádzal na pomoc svojim obklúčeným druhom po výbuchu pancierového vlaku. Hostia navštívili miesto bojov, parčík pred Sokolovňou a položili veniec k pamätnej tabuli na budove Matice slovenskej, kde zaspievali hymny oboch štátov. Českí hostia ukončili návštevu Nových Zámkov kladením vencov na cintoríne sv. Jozefa, kde sa oboznámili s bustou Jiřího Jelínka. Jej inštaláciu novozámocké mestské zastupiteľstvo na svojom zasadnutí 5. júna zamietlo.

Svätým bratom

Piateho júla sa v rímskokatolíckom Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Brezne uskutočnil slávnostný koncert, na ktorom sa svojimi speváckymi umením predstavili Spevácky zbor mesta Brezna a Spevácky zbor Lipka pri MO MS vo Valaskej. Podujatím si Brežňania pripomenuli misiu svätých Cyrila a Metoda, ktorí u nás položili základy viery, písomníctva a vzdelanosti. Koncert sa konal s finančnou podporou Matice slovenskej

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Piaty deň po Jánovi, v sobotu 29. júna, sa zišla viacgeneračná rodina matičiárov, sympatizantov i priaznivcov MO MS v Nedede v krásnom športovom areáli, aby si pripomenuli významný deň v roku, keď naši predkovia verili, že na Jána majú najväčšiu moc všetky živly – zem, voda i oheň.

Brána k letu

Stretnutie matičiárov malo popri spoločenskom význame aj význam kultúrny a národný pri zachovávaní nehmotného kultúrneho dedičstva tohto regiónu, na čo dbá aj MO MS v Nedede. Aj keď z toho všetkého zostáva len zvyk, má veľký význam, lebo v účastníkoch pokračuje odovzdávanie slovenských tradícií nasledujúcim pokoleniam.

Bohatá tradícia podujatia usporiadateľov zaväzovala. Náročných povinností sa s láskou zhostili členovia výboru MO MS. Program podujatia slávnostne otvoril predseda MO MS Ondrej Guláš, ktorý privítal hosti, ako aj všetkých účastníkov. Tí sa po otvorení rozmiestnili po zaujímavých stanovištiach. Že sme všetci patrili k sebe, prezrádzali vkusné tričká detí i dospelých s nápisom Rodinný športový deň, ktorý bol obľebovaný srdiečkom z ornamentov. Športové záporenia sa odohrávali na stanovištiach. Prítomní si zasúťažili v streľbe z luku, loptových zručnostiach, slalomovom behu cez prekážky, hode na cieľ, skoku cez švihadlo, skoku do výšky. Deti vyskúšali rodičov pri zdatnosti s fúrikom, prebiehal spoločný turnaj vo futbale, kreácie v tanci...

Po práci nasledovalo neodmysliteľné občerstvenie v podobe klobásky, cigárskej, chleba s masťou a cibuľou, ale i palacínok. Ozdravujúce účinky mali aj výnimočné šťavy – bazová s pomarančom, lipová s višňami, ružová, levanduľová a púpavová. Silu liečivých bylín umocnili i mydielka, ktoré si vyrobili a odniesli domov samotní účastníci podujatia.

Vzhľadom na to, že akciu finančne podporil Nitriansky samosprávny kraj, za čo sa mu chceme aj touto cestou poďakovať, mohli sme zdvihnúť latku úrovne podujatia vyššie ako po minulé ročníky. Podľa uznanlivých prejavov účastníkov sa podujatie vydarilo a splnilo poslanie, na ktoré bolo pripravené.

Mária FEJEŠOVÁ,
MO MS v Nedede

Národný zraz Mladej Matice v znamení Štefánika, Malej vojny a turistiky V náručí krás Slovenského raja

Peter SCHVANTNER a Marek NEMEC – Foto: Jozef PAULENKA a Marco GAJDOŠ

V krásnej prírode Slovenského raja sa 21. – 23. júna uskutočnil Národný zraz Mladej Matice, ktorý bol tento rok okrem iného upriamený na osud generála M. R. Štefánika, keďže sme si v máji tohto roku pripomenuli tragické sté výročie od jeho smrti. Ďalšou dominujúcou témou však bolo aj osemdesiate výročie od konca Malej vojny, a aj preto sa vedenie Mladej Matice rozhodlo využiť na zraz Spišskú Novú Ves a prírodu Slovenského raja.

Účastníci zrazu Mladej Matice využili prostredie jeho konania aj na turistiku a výlet na raritný prírodný útvar Tomášovský výhľad.

Účastníci podujatia z rôznych kútov Slovenska prišli na Podlesok v Slovenskom raji v piatok popoludní a po vzájomnom zoznámení a oboznámení sa s programom zrazu v spoločenskej sále vystúpil predseda Mladej Matice Marek Nemeč, ktorý v ich strede privítal aj predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera a prvého podpredsedu Matice slovenskej Mareka Hanusku. Na zraze sa zúčastnili aj tajomník Matice slovenskej Viliam Komora a riaditeľ Členského ústredia MS Martin Fejko.

Sobotný program bol pestrý. Po presune do Spišskej Novej Vsi účastníkov zrazu privítal pred Domom Matice slovenskej jeho riaditeľ Rastislav Zacher, ktorý sprevádzal mladých matičiárov aj v Múzeu Spiša, kde pre nich pripravili výstavu a pútavú prednášku pod názvom 100

rokov bez Štefánika. Potom v sprievode mestom sa presunuli k buste M. R. Štefánika, kde vzdali hold tomuto veľikánovi nášho národa. Na cintoríne v Spišskej Novej Vsi si pri pamätníku Hrdinov Malej vojny uctili ich pamiatku a hrdinstvo. Tu sa matičnému dorastu prihovoril riaditeľ D MS R. Zacher, ktorý ich v krátkosti oboznámil s históriou toho ozbrojeného konfliktu. Atmosféru spomienky výstižne ilustrovali aj dobové uniformy čestnej stráže mladých matičiárov na pietnom akte, čo ocenila i verejnosť. Po absolvovaní tohto programu sa účastníci zrazu presunuli do Spišských Tomášoviec, odkiaľ vystúpili po turistickom chodníku na známy Tomášovský výhľad, keďže v malebnej prírode Slovenského raja bola turistika samozrejmosťou súčasťou stretnutia. Matičné zástavy a množstvo mladých ľudí v tričkách s matičnou symbolikou počas výstupu vzbudzovali pozornosť i hrdosť na skutočnosť, že mladí vlastenci v našej krajine majú svoj pevný matičný fundament. Popoludňajší program vyplnili rôzne súťaže v zručnosti a šikovnosti, ale aj vedomostný test z histórie a zo súčasnosti Matice sloven-

skej a z dejín Slovenska. Najlepšie si v nich počínalo družstvo, v ktorom bol aj tajomník MS a zároveň tajomník MM Ján Seman. Podvečerný program sa niesol v znamení športového vyžitia a v zapálení táboráka, pripomínajúceho dávnu tradíciu pálenia Jánskych vatier, ako miesta pre diskusiu, vymieňanie si skúseností a plánovanie ďalších podujatí.

Národný zraz Mladej Matice prináša každý rok pozitívne výstupy; mladí matičiari sa pri jeho organizovaní neustále usilujú prinešť niečo nové. Ciele podujatia však zostávajú rovnaké – prebúdať národné povedomie, vzbudzovať u mladých ľudí lásku k vlasti, vstúpať mládeži hrdosť na predkov, históriu, povznášajúce udalosti nášho národa. Na posledné ročníky prizývali aj mladých krajanov zo zahraničia – z Poľska, zo Srbska alebo pred rokom prišli bratia z Ukrajiny. V tomto roku sa na zraze mali zúčastniť aj Slováci žijúci v Maďarsku, no na poslednú chvíľu sa z vážnych dôvodov ospravedlnili. V spolupráci s Krajanským múzeom chcú v tento prospešný zvyk rozvíjať ďalej.

Matičné spevokoly a folklórne súbory sa opäť stretli vo Valči

Do tretice všetko dobré...

Ján LUČAN, predseda MO MS vo Valči

Miestny odbor Matice slovenskej vo Valči za spolupráce obce Valča, Hudobného odboru MS, Domu MS v Žiline a Turčianskeho kultúrneho strediska v Martine, s finančnou podporou Matice slovenskej pripravil koncom júna III. ročník prehliadky matičných spevokolov a folklórnych súborov pod názvom Valčianske melódie 2019.

Tohoročná prehliadka bola aj príležitosťou na pripomenutie si 85. výročia založenia MO MS vo Valči. Prvým predsedom MO MS v roku

1934 bol Jozef Matuľa. Po vyhlásení mobilizácie v septembri 1944 odišiel ako štátny zamestnanec do armády a ako veliteľ tankovej jednotky operoval v oblasti Banská Bystrica – Zvolen – Zvolenská Slatina. Siedmeho októbra 1944 pri nálete nemeckých lietadiel ho pri Budči zasiahla črepina a na druhý deň na následky vykrvácania umrel...

Matičiariom, zaspieval k jubileu spevokol VALČAN matičnú hymnu Kto za pravdu horí... Podujatie otvoril

zástupca starostky Jozef Bálek a uvádzala ho moderátorka PhDr. Katarína Tomášová, ktorá postupne pozývala na vystúpenie jednotlivé spevokoly a súbory. Svoje programy uviedli už spomínaný domáci spevokol Valčan, Hradisko z Vrútok, Žabokrečan, Lúčanka z Lietavskej Lúčky, Závadské ženy z Lietavy-časť Lietavská Závadka a Hrádok z Bystrička. Vynikajúcu atmosféru a náladu na prehliadke umocnilo záverečné spoločné vystúpenie všetkých účinkujúcich.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 27 sme sa pýtali na našu najväčšiu univerzitu so sídlom v Bratislave, ktorá práve oslavuje storočnicu. Správne odpovedali tí, čo napísali, že je to Univerzita Komenského. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Albína Paceková, Košice; Drahomíra Žbirková, Zvolen; Ondrej Žiak, Filakovo.

V tomto vydaní SNN si pripomínáme významný dokument spojený so samostatnosťou našej vlasti. K Deklarácii o zvrchovanosti SR sa pripája aj ohňové posolstvo vatier, plameň ktorých sa ako prvý rozhorlil v strede Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa v Kremnických Baniach. Vlani sa však ústredné oslavy deklarácie aj s vatrou konali na inom mieste, ako o tom napokon píše aj naša spolupracovníčka Eva Zelenayová. Obec, o ktorú nám ide, je známa aj Slovenským orlojom... Ako sa nazýva? Svoje odpovede nám posielajte na známu adresu redakcie našej administrátorky Lubici Rišňajovej do vyjdenia ďalšieho čísla matičných novín.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

27. júla

– dvadsiate piate výročie založenia Spoločnosti sv. Gorazda, národnej duchovnej a vzdelávacej inštitúcie založenej v roku 1994

28. júla

– pred sto piatimi rokmi (1914) Rakúsko vyhlásilo vojnu Srbsku, tým sa začala prvá svetová vojna, dovtedy najväčšia v dejinách

29. júla

– pred deväťdesiatimi rokmi (1929) sa pred Krajským súdom v Bratislave začal najväčší politický proces v prvej ČSR, ktorého cieľom bolo zdiskreditovať slovenských politikov, usilujúcich sa o autonómiu Slovenska v rámci spoločnej republiky; právnik univ. prof. Vojtecha Tuku v ňom odsúdili na pätnásť rokov, Antona Sznackého na päť rokov, Alexandra Macha senát oslobodil

– sedemdesiatpäť rokov od „totalného nasadenia“, programu vyhláseného 29. 7. 1944 ministrom Alexandrom Machom, aby sa všetky dostupné pracovné sily využili na zvýšenie vojrovej produkcie

30. júla

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi na salaši pri Liptovskej Sielnici zomrel spolupracovník Ľudovíta Štúra, účastník revolúcie v meruósmom roku, básnik (1820 – 1894); posledné roky trávil v samote, pri sebe mal len niekoľko svojich najmilších kníh

31. júla

– Rakúsko-Uhorsko vyhlásilo pred sto piatimi rokmi (1914) všeobecnú mobilizáciu; do armády okamžite nastúpilo takmer štyri milióny mužov od päťdesiatich rokov

– pred sto sedemdesiatimi rokmi zomrel v Košútoch pri Martine zeman Juraj Košut (1781 – 1849), významný agrotechnik, ktorý na rozdiel od svojho bratranca Ľudovíta Košuta sa nielen hlásil k Slovákom, ale bol aj bol veľkým podporovateľom vlasteneckého hnutia

– v ten deň v bojoch s ruskými vojskami v Rumunsku zomrel aj uhorský dôstojník a maďarský básnik slovenského pôvodu Sándor Petöfi; keďže jeho telo sa nikdy nenašlo, povrávalo sa, že ušiel s Rusmi a život dožil na Sibíri ako Alexander Petrovič

1. augusta

– pred tristo päťdesiatimi piatimi rokmi (1664) naše vojská zastavili postup Turkov pri Štúrove, keď veliaci francúzsky generál Louis de Souches dal zničiť aj pontónový most cez Dunaj, v ten istý deň cisárske vojská pod velením talianskeho generála Montecuccolho zastavili postup Turkov v bitke pri St. Gottharde

– stoosemdesiatpäť rokov uplynulo, čo slovenskí vzdelanci v Pešti založili v roku 1834 Spoločnosť milovníkov reči a literatúry slovenskej, za predsedu zvolili miestneho evanjelického farára Jána Kollára

– pred sto sedemdesiatimi rokmi sa narodil učiteľ, kníhtlačiar a vydavateľ Karol Salva (1849 – 1913), v publicistickej činnosti pokračoval aj po emigrácii do USA v roku 1909, kam odišiel už ako šesťdesiatročný

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi zomrel v emigrácii slovenský filmový režisér Stanislav Barabáš (1924 – 1994)

(jč)